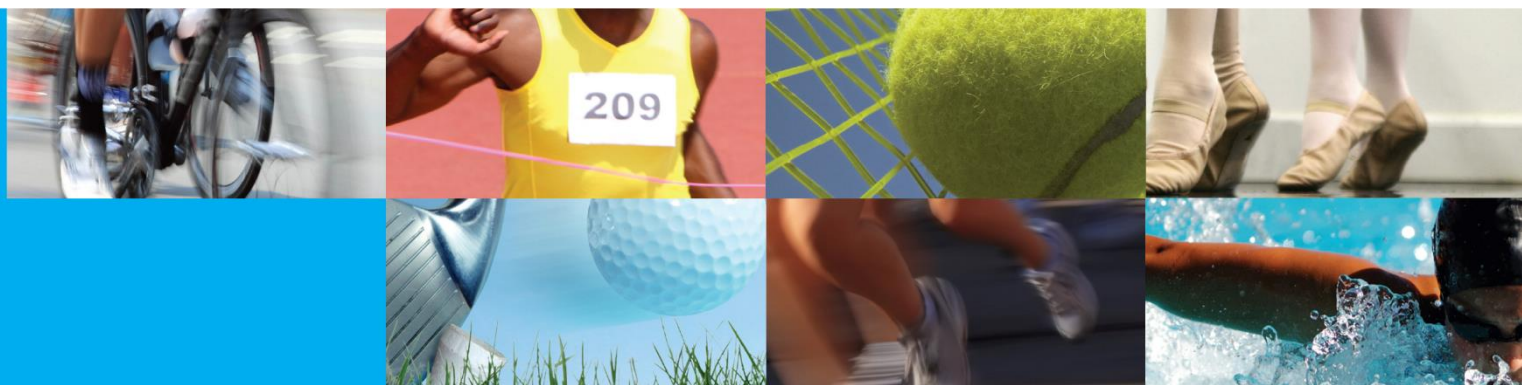

Vitale sportverenigingen Tilburg

Verenigingsmonitor Tilburg 2014

Harold van der Werff

Janine van Kalmthout

Vitale sportverenigingen Tilburg

Verenigingsmonitor Tilburg 2014

in opdracht van de gemeente Tilburg

**Harold van der Werff
Janine van Kalmthout**

© *Mulier Instituut*
Utrecht, december 2014

*Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 85445
3508 AK Utrecht*

*t 030-7210220
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Onderzoeksopzet	5
1.2	Analyse en rapportage	6
2.	Organisatie en beleid	7
2.1	Kader	7
2.2	Knelpunten	9
2.3	Beleidsambities	11
2.4	Samenwerking en ondersteuning	14
3.	Accommodatiegebruik	19
3.1	Gemeentelijke accommodaties huren	19
4.	Samenstelling ledenbestand	23
4.1	Omvang en opbouw ledenbestand	23
4.2	Type verenigingssporters	25
5.	Nevenactiviteiten en maatschappelijke inzet	27
5.1	Nevenactiviteiten	27
5.2	(Maatschappelijke) initiatieven	29
5.3	Maatschappelijke rol van verenigingen	32
6.	Vitaliteit sportverenigingen	35
7.	Samenvatting en conclusies	39
7.1	Leden	39
7.2	Kader	40
7.3	Financiën	40
7.4	Accommodatie	41
7.5	Maatschappelijke activiteiten en vitaliteit sportverenigingen	41
	Bijlage I	43
	Bijlage II	45

1. Inleiding

In 2009 heeft het Mulier Instituut in opdracht van de gemeente Tilburg een lokale verenigingsmonitor uitgevoerd. In deze monitor stonden de vraag in welke mate de sportverenigingen maatschappelijk actief waren en de rol van de gemeentelijke sportsubsidieregeling daarbij centraal. Door een op Tilburg toegesneden verenigingsmonitor uit te voeren is een begin gemaakt met het op systematische wijze verzamelen van gegevens over Tilburgse sportverenigingen. De betreffende meting kan worden beschouwd als een nulmeting. Door het herhalen van de meting in opeenvolgende tijdvakken kan de gemeente de vinger aan de pols houden en verenigingen volgen in hun ontwikkeling.

In 2014 is de Verenigingsmonitor 2009 opnieuw uitgevoerd, dit keer met daarin aanvullingen uit de Ambitiemonitor 2012, die door de gemeente is uitgevoerd. In overleg met de gemeente Tilburg is de vragenlijst geactualiseerd en aangevuld, zodat de Verenigingsmonitor Tilburg 2014 aanknopingspunten biedt voor de komende beleidsperiode.

De Verenigingsmonitor Tilburg 2009 was met name gericht op de maatschappelijke activiteiten van de sportverenigingen. De centrale vraag in 2009 was in welke mate Tilburgse sportverenigingen maatschappelijk actief zijn. Voor die maatschappelijke activiteiten van verenigingen is destijds een index ontwikkeld. Deze index is in de monitor van 2014 exact herhaald. Door deze index te herhalen wordt inzichtelijk gemaakt welke ontwikkelingen er zijn in de maatschappelijke activiteiten bij de Tilburgse sportverenigingen. Duidelijk wordt onder meer of de sportverenigingen maatschappelijk actiever zijn dan vijf jaar geleden.

In 2014 is er daarnaast een index gebruikt om de organisatiekracht oftewel de vitaliteit van de sportverenigingen te meten. Deze index geeft enig inzicht in de mate waarin de verenigingen in staat zijn hun sportaanbod te organiseren voor hun (potentiële) leden.

1.1 Onderzoeksopzet

Alle Tilburgse sportverenigingen zijn benaderd met het verzoek deel te nemen aan een webenquête. In de vragenlijst komen algemene vragen aan de orde waarmee een profielschets van de vereniging kan worden gemaakt. Het Mulier Instituut beschikt over een landelijk representatief panel van sportverenigingen, het zogenoemde Verenigingspanel. Dit panel is de basis voor de jaarlijkse verenigingsmonitor, die het Mulier Instituut met steun van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) uitvoert. Daarmee is het mogelijk om de situatie van Tilburgse sportverenigingen op bepaalde onderwerpen te vergelijken met de landelijke situatie. Voor dit onderzoek zijn bepaalde vragen uit de landelijke verenigingsmonitor overgenomen, zodat waar mogelijk een vergelijking met het landelijke beeld kan worden gemaakt.

In totaal zijn 174 sportverenigingen uit de gemeente Tilburg per e-mail uitgenodigd voor de webenquête. De vragenlijst is door 118 verenigingen bruikbaar ingevuld (bijlage I), een responspercentage van 68 procent. Een indeling van deze verenigingen naar de achtergrondvariabelen grootte, accommodatiebezit en aard van de sport is te vinden in bijlage II. De responsgroep vormt een goede afspiegeling van de totale groep sportverenigingen in Tilburg. De verdeling van de verenigingen naar grootte en binnen-/buitensport is in de responsgroep nagenoeg gelijk aan de verdeling in de totale groep sportverenigingen (bijlage I).

1.2 Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en worden in dit rapport gepresenteerd. In de tabellen zijn de gegevens uitgesplitst naar relevante onderscheidende kenmerken van verenigingen. Het gaat hierbij om gegevens die van invloed zijn op het functioneren van de verenigingen, zoals grootte (klein: ≤ 100 leden, middel: 101 t/m 250 leden en groot: > 250 leden) aard van de sport (binnen- of buitensport), soort sport (teamsport, semi-individueel of individueel) en accommodatiebezit (eigen accommodatie of geen eigen accommodatie). Deze achtergrondkenmerken van de verenigingen zijn uitgebreider beschreven in de bijlagen I en II. In de toelichting bij de tabellen is aangegeven welke verschillen tussen verenigingen statistisch significant zijn, dat wil zeggen welke niet op toeval berusten. In de tabellen zijn naast de cijfers uit 2014 ook de cijfers uit 2009 opgenomen, als deze beschikbaar waren. De samenstelling van de steekproeven in 2009 en 2014 wijkt onderling enigszins af (zie bijlage II). Die verschillen leiden er toe dat een vergelijking tussen de meting uit 2009 en de meting in 2014 niet zonder meer mogelijk is. Houdt er bij lezing rekening mee dat in 2014 naar verhouding iets meer kleine verenigingen, meer binnensporten en meer individuele sporten (minder teamsporten) hebben deelgenomen.

In de tekst bij de tabellen is ook een vergelijking met landelijke cijfers gemaakt, als deze beschikbaar waren.

Niet alle vragen zijn op iedere vereniging van toepassing. Er zijn ook verenigingen die de vragenlijst niet volledig hebben ingevuld. In de tabellen wordt steeds aangegeven hoeveel verenigingen desbetreffende vraag hebben beantwoord (bijv. $n=118$). Deze aantallen kunnen, om eerder genoemde redenen, per tabel verschillen. De cijfers in de tabellen zijn afgerond op hele getallen. Als gevolg hiervan kan het in enkele gevallen voorkomen dat de uitkomsten niet exact optellen tot 100 procent, waar dat wel verwacht wordt in de tabel. Bij het optellen van niet-afgeronde uitkomsten is dit echter wel het geval.

Hoofdstuk 2 gaat in op de organisatie van de verenigingen en hun beleid(sambities). In hoofdstuk 3 wordt het accommodatiegebruik van de verenigingen beschreven. De samenstelling van het ledenbestand staat beschreven in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 gaat over nevenactiviteiten en maatschappelijke activiteiten van verenigingen. In hoofdstuk 6 staat de vitaliteit van de sportverenigingen centraal. De rapportage sluit af met samenvattende conclusies.

2. Organisatie en beleid

Voor het goed functioneren van sportverenigingen is het kader van cruciaal belang. De kaderleden besturen de club en maken het activiteitsaanbod binnen de club mogelijk. In dit hoofdstuk komt eerst de situatie van het vrijwillig kader aan de orde. Daarna volgen de knelpunten die verenigingen ervaren, de beleidsambities die zij willen verwezenlijken en de samenwerkingen die bestaan met andere partijen.

2.1 Kader

De Tilburgse sportverenigingen tellen gemiddeld 40 vrijwilligers (tabel 2.1). Het aantal vrijwilligers in een vereniging varieert van 0 tot 350. Een vereniging telt daarnaast gemiddeld 2 (1,9) betaalde medewerkers. Dit aantal varieert van 0 tot 44. De grote verenigingen werken gemiddeld met het grootste aantal betaalde medewerkers.

Tabel 2.1 Vrijwilligers en betaalde krachten in de verenigingen

	Totaal 2009 (n=87)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte ¹			Accommodatie bezit		Aard van de Sport	
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	binnen- sport (n=66)	Buiten- ² sport (n=52)
Gemiddeld aantal vrijwilligers	47	40	10	38	84	61	18	21	64
% vrijwilligers op het totaal aantal leden	20	18	19	21	13	18	18	17	19
Gemiddeld aantal betaalde medewerkers	2	2	0	1	5	1	3	3	1

Het aantal vrijwilligers per vereniging loopt nogal uiteen. De grote verenigingen, de verenigingen voor buitensport en de verenigingen met een eigen accommodatie beschikken over meer vrijwilligers dan de andere verenigingen, wat niet verbaast. Het gemiddeld aantal vrijwilligers per vereniging lijkt in 2014 lager in vergelijking met 2009. Dit is waarschijnlijk toe te schrijven aan grotere hoeveelheid kleine verenigingen in de steekproef van 2014.

Als het aantal vrijwilligers wordt gerelateerd aan het totaal aantal leden van een vereniging, ontstaat echter een ander beeld. Gemiddeld is per vijf leden één vrijwilliger actief (tabel 2.1). Bij kleine en middelgrote verenigingen zijn naar verhouding meer vrijwilligers actief dan bij grote verenigingen.

Driekwart van de verenigingen (75%) geeft aan momenteel over voldoende vrijwilligers te beschikken (tabel 2.2). Dat is vergelijkbaar met het landelijke beeld: 80 procent van de Nederlandse sportverenigingen geeft aan dat er voldoende vrijwilligers bij de vereniging actief zijn. Ondanks het feit dat de meeste verenigingen voldoende vrijwilligers tot hun beschikking

¹ Kleine verenigingen hebben 100 leden of minder, middelgrote verenigingen hebben 101 tot en met 250 leden en grote verenigingen tellen meer dan 250 leden.

² Tot buitensport behoren ook de verenigingen die zowel binnen- als buitensport aanbieden.

hebben, is 69 procent van de verenigingen toch nog op zoek naar vrijwilligers. Met name de grote en middelgrote verenigingen en de verenigingen voor semi-individuele en individuele sporten zoeken vrijwilligers.

Tabel 2.2 Kaderproblematiek (% verenigingen)

		Totaal 2009 (n=91)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
				Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)
Voldoende vrijwilligers	Ja, we zijn niet op zoek naar vrijwilligers.	28	31	51	21	11	13	45	36
	Ja, maar we zijn ook nog op zoek naar vrijwilligers.	48	43	35	46	55	50	35	42
	Nee	24	25	15	33	34	38	20	22
Voldoende trainers (Ja)		65	68	76	54	63	63	60	69
Beschikking over voldoende gekwalficeerde trainers/coaches (Ja, meer dan genoeg / Ja, voldoende)		-	44	49	38	42	38	45	46

Twee derde van de verenigingen (68%) beschikt momenteel over voldoende trainers. Bij middelgrote verenigingen is het tekort aan trainers groter dan bij kleine verenigingen. Verder beschikt 44 procent over voldoende gekwalificeerde/opgeleide coaches, trainers, instructeurs, begeleiders en docenten. 46 procent van de middelgrote verenigingen kampt met een tekort. Een vijfde van de kleine verenigingen geeft aan dat bij hun vereniging geen training, les of cursus wordt gegeven.

Verder komt uit de cijfers naar voren dat de helft van de sportverenigingen (47%) openstaande vacatures heeft (tabel 2.3). Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. Van de Nederlandse sportverenigingen heeft de helft van de verenigingen (46%) openstaande vacatures. Bij grote verenigingen komt dit meer voor dan bij kleine verenigingen en bij teamsport-verenigingen meer dan bij andere verenigingen.

Verder blijkt uit tabel 2.3 dat drie vijfde van de verenigingen (61%) geen actueel plan heeft voor de omgang met vrijwilligers en medewerkers. 17 procent heeft wel een dergelijk plan én voert dat ook uit. Met name bij kleine verenigingen ontbreekt een dergelijk plan.

Tabel 2.3 Openstaande vacatures en het hebben van een plan hoe om te gaan met vrijwilligers en medewerkers (% verenigingen)

		Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)
Open- staande vacatures	We hebben geen enkele vacature	53	69	54	29	31	60	61
	Enkele vacatures, maar niet op cruciale posities	24	20	17	34	38	20	17
	Enkele vacatures en op cruciale posities	17	7	21	29	28	20	12
	Te veel vacatures	6	4	8	8	3	0	10
Actueel plan voor het omgaan met vrijwilligers en mede- werkers	Ja, wij hebben een actueel plan en voeren dat plan uit	17	7	25	24	16	15	15
	Ja, wij hebben actueel plan, maar in praktijk voeren we dat niet uit.	3	2	8	3	3	0	5
	Het plan is in ontwikkeling	19	9	17	34	31	10	15
	Nee, wij hebben geen actueel plan	61	82	50	39	50	75	64

De laatste vraag die aan de verenigingen is voorgelegd met betrekking tot het kader, gaat over het hebben van schriftelijke taakomschrijvingen van de verschillende functies. Twee vijfde van de verenigingen (42%) heeft dergelijke beschrijvingen van vrijwel alle functies van vrijwilligers/kader, een derde heeft enkele functies beschreven en een kwart heeft van geen enkele functie een taakomschrijving op papier. Bij grote verenigingen (50%) komt het relatief vaker voor dat er taakomschrijvingen op schrift zijn gesteld.

2.2 Knelpunten

De meeste verenigingen (87%) ervaren op dit moment minimaal één knelpunt. Dit percentage is hetzelfde als het landelijk percentage. Het belangrijkste knelpunt voor de verenigingen betreft de leden (tabel 2.4). Het gaat vooral om de geringe aanwas van leden. Ook het kader wordt veelvuldig genoemd, waarbij problemen rond de organisatie en uitvoering van taken het meest worden aangegeven. Van de verenigingen met knelpunten ervaart de helft financiële knelpunten, met name bij het vinden van voldoende sponsors. In 2009 vormde kader het belangrijkste knelpunt voor de verenigingen, in 2014 zijn dat de leden. In 2014 ervaren minder verenigingen knelpunten met accommodatie dan in 2009. Het beeld van knelpunten bij de Tilburgse verenigingen is vergelijkbaar met het landelijke beeld. De meeste Nederlandse verenigingen geven aan de problemen te ervaren met leden, gevolgd door kader, financiën en accommodatie.

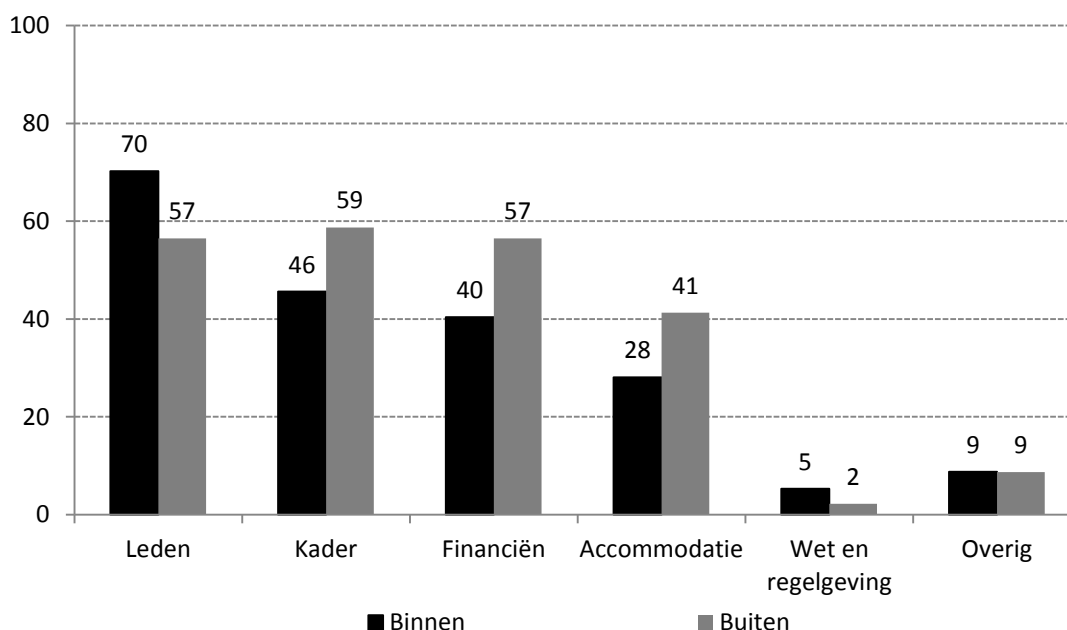
In vergelijking met de andere verenigingen ondervinden teamsporten meer problemen met kader en met financiën. Kleine verenigingen hebben minder zorgen om het kader dan grote verenigingen. Voor hen zijn ledenwerving en -behoud belangrijkere kwesties. Dit speelt ook bij veel verenigingen voor semi-individuele sporten.

Tabel 2.4 Knelpunten (% verenigingen met knelpunten)

	Totaal 2009 (n=91)	Totaal 2014 (n=103)	Grootte			Accommodatie bezit		Soort sport		
			Klein (n=45)	Middel (n=21)	Groot (n= 36)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Indivi- dueel (n=59)
Leden	52	64	78	57	50	57	71	39	88	71
Kader	66	51	29	71	69	57	46	61	63	47
Financiën	54	48	47	52	44	51	44	55	38	47
Accommodatie	60	34	24	29	47	39	29	39	31	31
Wet en regelgeving	-	4	2	10	3	6	2	6	0	4
Overig	11	9	9	5	11	10	8	10	6	10

Binnensportverenigingen hebben meer dan buitensportverenigingen te kampen met knelpunten betreffende leden. Andersom ervaren buitensportverenigingen meer knelpunten betreffende kader, financiën en accommodatie (figuur 2.1).

Figuur 2.1 Knelpunten naar aard van de sport (% verenigingen met knelpunten, n=103)

De verenigingen is verder gevraagd naar hun financiële positie. Eén op de tien Tilburgse verenigingen (9%) beschrijft de eigen financiële positie als zorgwekkend en 8 procent omschrijft die als minder gezond. Bij bijna een kwart is deze redelijk, bij drie vijfde (zeer) gezond. Hierbij zijn er geen noemenswaardige verschillen naar soort vereniging. De Tilburgse cijfers zijn vergelijkbaar met het landelijke beeld.

De verenigingen kregen verschillende stellingen voorgelegd over de financiële situatie (tabel 2.5). De helft van de verenigingen (53%) heeft elk jaar een positief financieel resultaat. Bij 16 procent is dat grotendeels niet of helemaal niet het geval. Daarnaast heeft twee vijfde altijd ruimte om kosten voor onverwachte uitgaven te dekken zonder daarbij de eigen reserves aan te spreken (41%). Landelijk ligt dat percentage iets hoger. Daar geeft de helft van de verenigingen (52%) aan altijd ruimte te hebben voor onverwachte uitgaven. Verder zegt ruim de helft (58%) van de Tilburgse verenigingen dat bij het maken van het financieel beleid altijd een aantal jaren vooruit wordt gepland. Landelijk is dat twee derde van de verenigingen (63%). Verenigingen met een eigen accommodatie geven vaker aan vooruit te kijken dan verenigingen zonder eigen accommodatie.

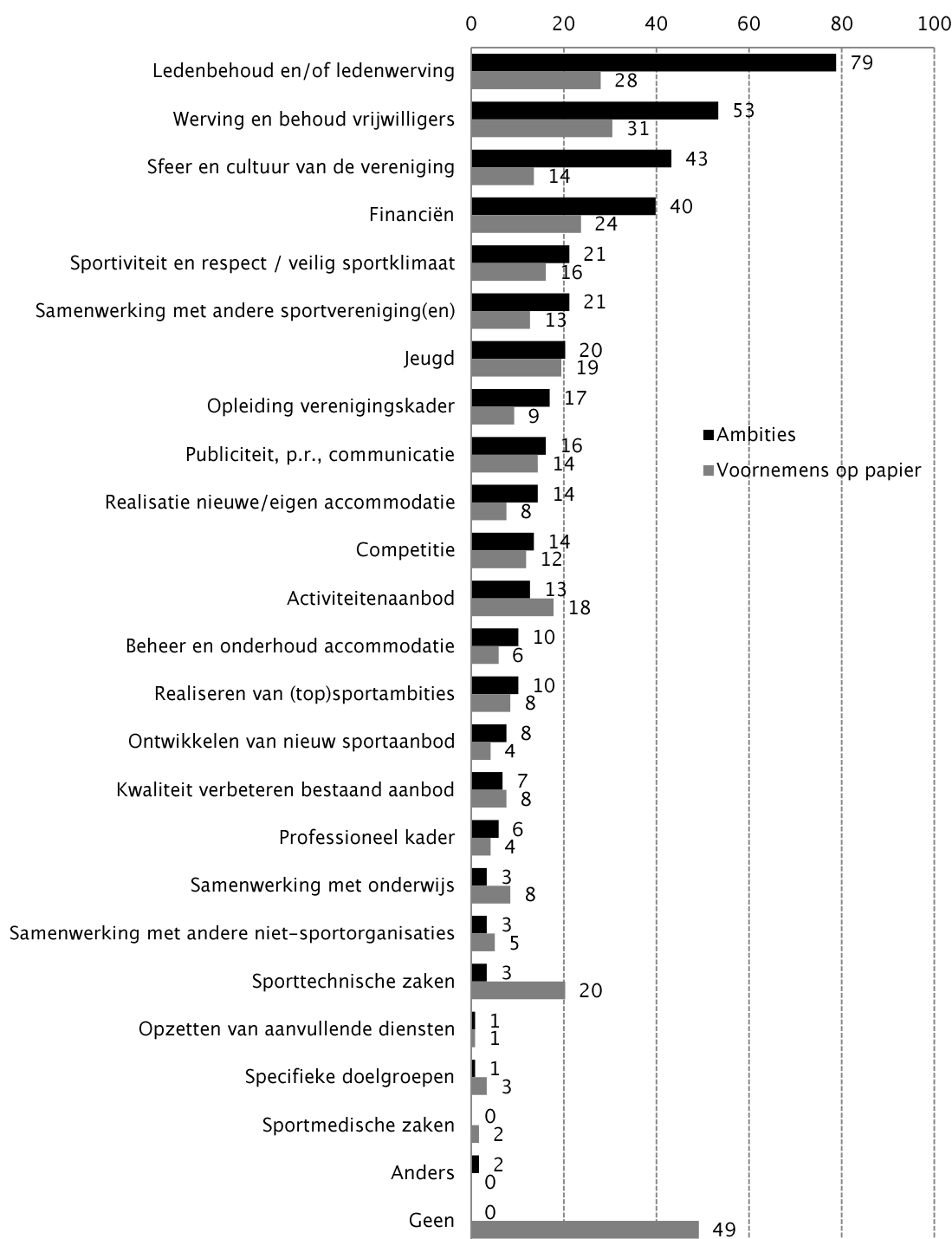
Tabel 2.5 De mate waarin bepaalde financiële situaties van toepassing zijn bij Tilburgse sportverenigingen (% 'Grotendeels' en 'Helemaal')

	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Accommodatie bezit		Soort sport		
		Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n= 38)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	Team (n=32)	Semi- indivi- dueel (n=20)	Indivi- dueel (n=59)
De vereniging heeft jaarlijks een positief financieel resultaat	53	58	54	42	51	54	56	45	49
De vereniging heeft (zonder reserveringen aan te spreken) altijd ruimte binnen haar begroting voor onverwachte uitgaven (tegenvallers of leuke extraatjes)	41	47	33	34	37	44	31	40	44
De vereniging denkt bij het financieel beleid een aantal jaren vooruit (bijv. meerjarenbegroting, meerjarenplan)	58	51	58	68	68	49	56	50	61

2.3 Beleidsambities

Aan de verenigingen is ook gevraagd waar zij zich de komende twee jaar voor inzetten (figuur 2.2). Ze konden maximaal vijf speerpunten noemen. Driekwart van de verenigingen (79%) focust de komende twee jaar op werving en behoud van leden, en de helft (53%) op werving en behoud van vrijwilligers. Ook sfeer en cultuur van de vereniging en financiën zijn de komende jaren belangrijke speerpunten. Dit zijn ook landelijk de speerpunten die door de sportverenigingen het meest genoemd worden voor de korte termijn.

Er zijn diverse verschillen waarneembaar tussen verenigingen. Het meest in het oog springende verschil is dat sportiviteit en respect /veilig sportklimaat met name speelt bij grote (37%) en middelgrote verenigingen (29%), en minder bij kleine verenigingen (7%). Dit zijn ook belangrijke speerpunten bij verenigingen voor teamsporten (47%). Bij grote verenigingen (82%) spelen werving en behoud van vrijwilligers vaker een rol dan bij kleine verenigingen (36%).

Figuur 2.2 Ambities en voornemens op papier (% verenigingen, n=118)

De verenigingen is verder gevraagd of zij in de afgelopen jaren hun voornemens, doelstellingen of plannen voor het functioneren van de vereniging en/of de organisatie van activiteiten op papier hebben gezet. De helft van de sportverenigingen (51%) heeft dit gedaan (figuur 2.2). Landelijk ligt dit percentage iets hoger en heeft zestig procent van de verenigingen

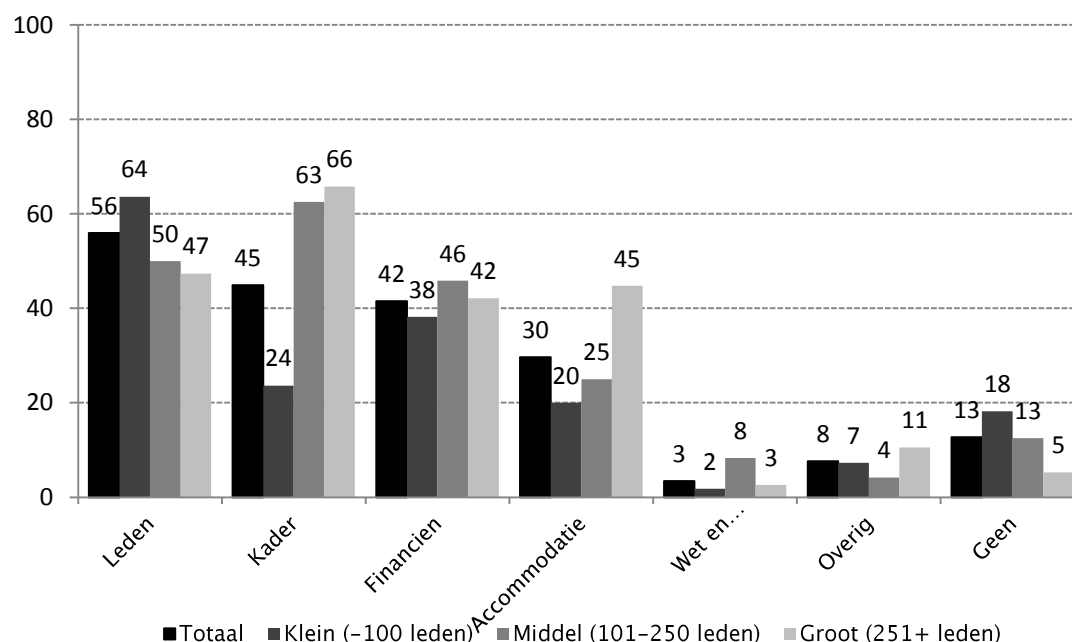
doelstellingen of plannen op papier. De meest genoemde onderwerpen in de plannen zijn werving en behoud vrijwilligers/verenigingskader, ledenwerving en/of ledenbehoud, sporttechnische zaken en financiën. Ook landelijk zijn dit de onderwerpen die in de meeste beleidsplannen van verenigingen aan de orde komen. De onderwerpen in de plannen komen overeen met de ambities van de verenigingen.

Grote verenigingen (71%) en middelgrote verenigingen (71%) hebben vaker hun voornemens op papier gezet dan kleine verenigingen (27%).

Bij het realiseren van de ambities en voornemens (doelstellingen en plannen) verwachten verenigingen dat ze tegen verschillende knelpunten zullen aan lopen. De belangrijkste knelpunten betreffen het aantal leden, financiën en het aantal vrijwilligers (figuur 2.3). Dit komt overeen met de belangrijkste knelpunten die verenigingen in het algemeen ervaren (tabel 2.4). In 2009 vormde het kader bij de meeste verenigingen het knelpunt in het realiseren van ambities, gevolgd door financiën en accommodatie.

Een uitsplitsing naar grootte van de vereniging laat zien dat verschillende verenigingen verschillende knelpunten ervaren (figuur 2.3). Kleine verenigingen verwachten meer dan grote verenigingen knelpunten bij het ledenaantal, maar minder bij kader. Dat laatste knelpunt speelt juist wel bij middelgrote en grote verenigingen. Ook vormt accommodatie bij de middelgrote en grote verenigingen vaker een belemmering dan bij kleine verenigingen.

Figuur 2.3 Knelpunten bij het realiseren van ambities (% verenigingen; n=118)

Beleid wordt doorgaans niet bepaald voordat de leden zijn geraadpleegd. De meeste verenigingen (87%) zijn van mening dat er binnen de vereniging een goede samenwerking is tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen (de respondent is in de meeste gevallen een bestuurslid; tabel 2.6). Landelijk geeft 94 procent van de verenigingen aan dat er sprake is van een goede samenwerking tussen de verschillende commissies en betrokkenen in de

verenigingen. Bij twee derde (68%) peilt het bestuur elk jaar wat er leeft onder de verenigingsleden. Landelijk gebeurt dat bij de helft van de verenigingen (52%). Ruim de helft van de Tilburgse verenigingen (55%) geeft aan dat de vereniging beschikt over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn, waar zowel het bestuur als de leden achter staan. Landelijk is dit bij drie vijfde van de verenigingen (61%) aan de orde. Bij de voorgelegde stellingen zijn er geen verschillen naar soort vereniging.

Tabel 2.6 De mate waarin bepaalde situaties betreffende overleg tussen bestuur en leden over beleidsonderwerpen van toepassing zijn bij Tilburgse sportverenigingen (% 'Grotendeels' en 'Helemaal')

	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Accommodatie bezit		Soort Sport		
		Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n= 38)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	Team (n=32)	Semi- indivi- duel (n=20)	Indivi- duel (n=59)
Er bestaat een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen in de vereniging.	87	91	75	89	83	92	88	90	85
Het bestuur peilt ieder jaar wat er leeft onder de leden.	68	75	54	66	63	73	69	60	71
De vereniging beschikt over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn, waar zowel het bestuur als de leden achter staan.	55	47	58	63	63	47	59	45	53

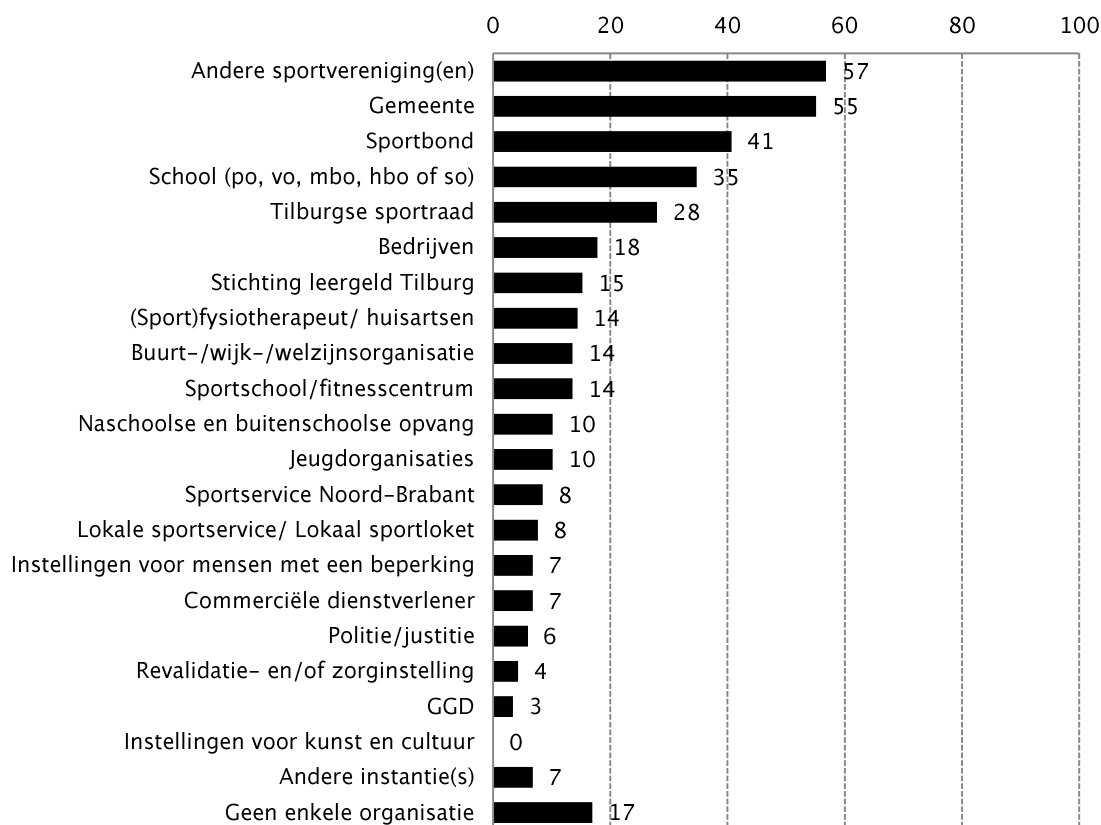
2.4 Samenwerking en ondersteuning

Om knelpunten op te lossen en de eigen ambities te verwezenlijken is samenwerking een mogelijke strategie. De meeste Tilburgse sportverenigingen (83%) hebben in het afgelopen jaar (seizoen) met minimaal één andere organisatie samengewerkt (figuur 2.4). Ruim de helft (57%) werkte samen met een andere sportvereniging en bijna evenveel verenigingen werkten samen met de gemeente (bijvoorbeeld als samenwerkingspartner in een project, zoals Sportbedrijf Tilburg). Er zijn ook relatief veel verenigingen die samenwerken met een sportbond of een school. Ruim een kwart heeft samengewerkt met de Tilburgse Sportraad. Landelijk werkt 90 procent van de verenigingen samen met andere organisaties. Ook daar zijn de belangrijkste samenwerkingspartners andere sportverenigingen, de gemeente, scholen en de sportbond. Landelijk wordt vaker samengewerkt met scholen dan met een sportbond.

Het zijn met name de grote verenigingen die (relatief vaak) samenwerken met andere sportvereniging(en), scholen, naschoolse en buitenschoolse opvang, jeugdorganisaties (jeugd- en jongerenwerk, jeugdverenigingen, scouting, Jong-Nederland), Stichting Leergeld Tilburg, (sport)fysiotherapeut/ huisartsen, bedrijven en commerciële dienstverleners (accountants, verzekeraars). Bij kleine verenigingen is dat minder het geval. Verder werken

teamsportverenigingen meer samen dan verenigingen voor semi-individuele en individuele sporten. Ook verenigingen met een eigen accommodatie hebben meer samengewerkt met andere partijen dan verenigingen zonder een eigen accommodatie.

Figuur 2.4 Organisaties waarmee Tilburgse sportverenigingen in het afgelopen jaar (seizoen) hebben samengewerkt (% verenigingen; n=118)

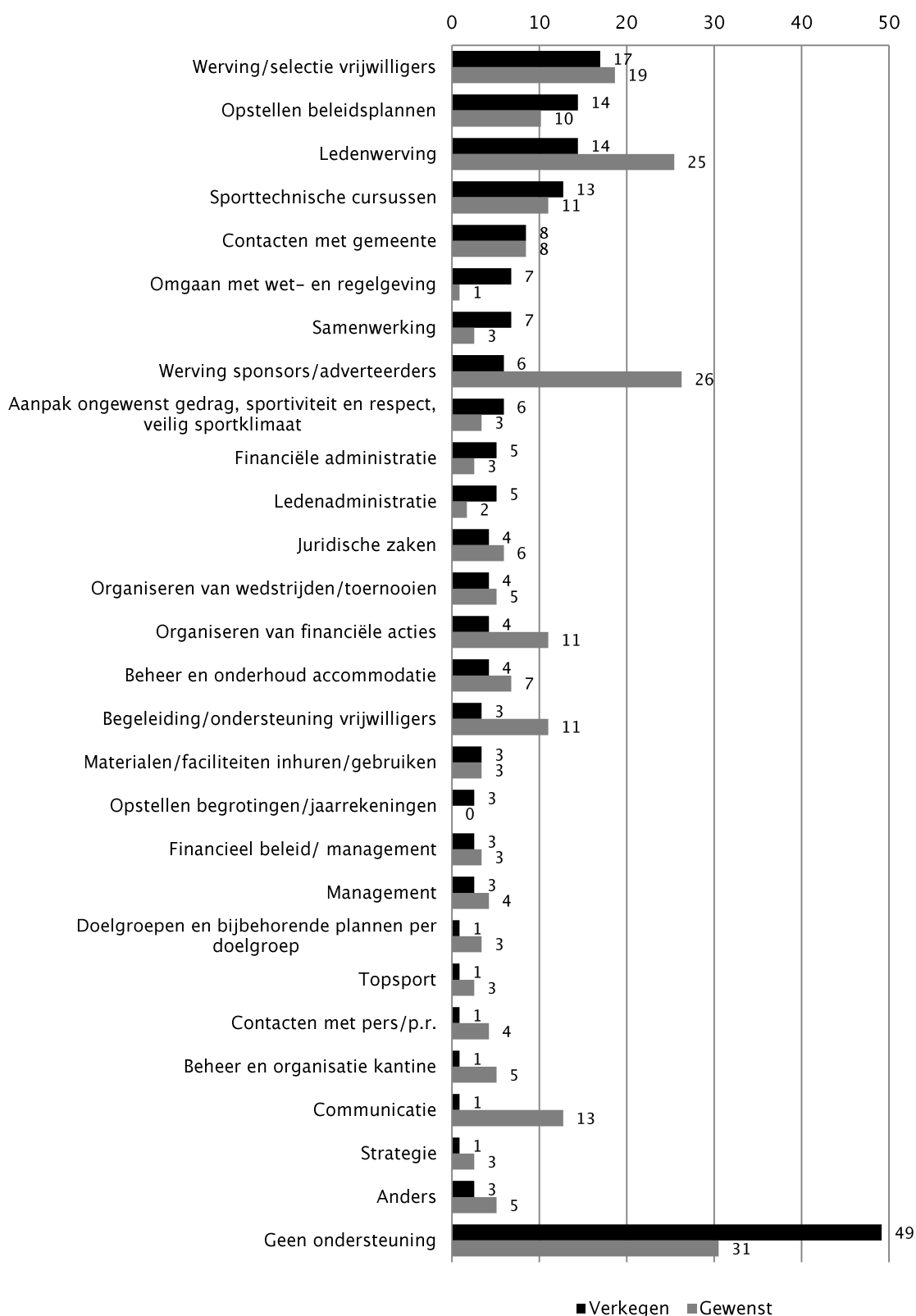

Een andere manier om knelpunten op te lossen en de eigen ambities te realiseren is door professionele ondersteuning in te schakelen. Aan de verenigingen is gevraagd op welke taakgebieden in de afgelopen twee jaar ondersteuning is verkregen en op welke taakgebieden zij graag (meer) ondersteuning zouden willen krijgen, als daarvoor voldoende middelen beschikbaar zijn.

De helft van de verenigingen (51%) heeft in de afgelopen twee jaar professionele ondersteuning gekregen. De taakgebieden die daarbij door minimaal 10 procent van de verenigingen zijn genoemd, zijn werving/selectie vrijwilligers, opstellen beleidsplannen, ledenwerving en sporttechnische cursussen. Grote verenigingen (76%) hebben meer ondersteuning ontvangen dan middelgrote (46%) en kleine verenigingen (36%).

Twee derde van de verenigingen (69%) zou graag (meer) ondersteuning willen ontvangen (figuur 2.5). De meeste behoefte is er aan ondersteuning bij werving sponsors/adverteerders, ledenwerving, werving/selectie vrijwilligers, communicatie, sporttechnische cursussen, organiseren van financiële acties, begeleiding/ondersteuning vrijwilligers en het opstellen van beleidsplannen. Het zijn met name de kleine verenigingen (45%) die geen behoefte hebben aan ondersteuning, ook als er voldoende middelen zouden zijn voor het aanvragen daarvan. Onder middelgrote (17%) en grote verenigingen (18%) is het omgekeerde beduidend vaker het geval.

Figuur 2.5 Verkregen en gewenste ondersteuning op verschillende taakgebieden (% verenigingen; n=118)

Landelijk heeft ruim de helft van de verenigingen (58%) behoefte aan ondersteuning. De belangrijkste ondersteuningsbehoefte is ook daar werving sponsors/adverteerders,

ledenwerving, werving/selectie vrijwilligers, sporttechnische cursussen, begeleiding/ondersteuning vrijwilligers en het opstellen van beleidsplannen.

Ten slotte is de Tilburgse sportverenigingen gevraagd of zij bekend zijn met de ondersteuningsmogelijkheden vanuit Sportbedrijf Tilburg. Twee vijfde van de verenigingen (40%) is hiermee bekend én maakt er gebruik van. 37 procent is er wel mee bekend, maar maakt geen gebruik van deze mogelijkheden en 23 procent is er niet mee bekend. Met name grote verenigingen (55%) maken gebruik van de ondersteuning door Sportbedrijf Tilburg. Bij kleine verenigingen (29%) is dat aanzienlijk minder het geval.

3. Accommodatiegebruik

Het is voor verenigingen erg belangrijk te beschikken over voldoende en kwalitatief goede ruimte om te kunnen sporten. In dit hoofdstuk wordt gekeken naar het accommodatiebezit van Tilburgse sportverenigingen, het huren van accommodatie(s) van de gemeente, de tevredenheid over de gemeentelijke accommodatie en het aandeel van de huurkosten in de totale begroting.

Bijna de helft van de Tilburgse verenigingen (45%) beschikt over een eigen sportaccommodatie en kantine (tabel 3.1). Daarnaast heeft een klein deel een eigen sportaccommodatie zonder kantine. Het verschil met de cijfers in 2009 komt waarschijnlijk door grotere aantal kleine verenigingen en verenigingen voor binnensporten in de steekproef van 2014. Dit zijn veelal verenigingen die niet beschikken over een “eigen” accommodatie.

Het zijn met name de grote en middelgrote verenigingen, en de buitensportverenigingen die over een eigen sportaccommodatie met kantine beschikken. Driekwart van de kleine verenigingen en van de binnensportverenigingen beschikt niet over een eigen sportaccommodatie.

Tabel 3.1 Accommodatiebezit (% verenigingen)

	Totaal 2009 (n=94)	Totaal 2014 (n=116)	Grootte			Soort sport			Aard van de sport	
			Klein (n=55)	Middel (n=23)	Groot (n=37)	Team (n=32)	Semi- indivi- dueel (n=20)	Indivi- dueel (n=58)	Binnen- sport (n=65)	Buiten- sport (n=51)
Sportaccommodatie en kantine	50	45	24	57	70	66	25	43	18	78
Sportaccommodatie	4	6	4	9	8	9	5	5	9	2
Geen van beide	46	49	73	35	22	25	70	52	72	20

3.1 Gemeentelijke accommodaties huren

Van alle verenigingen huurt ruim de helft (54%) sportaccommodatie(s), -velden, -zalen of andere sportlocaties van de gemeente (tabel 3.2). Grote verenigingen doen dit vaker dan de andere verenigingen. Dit verklaart waarschijnlijk waarom er in 2014 minder verenigingen aangeven sportvoorzieningen te huren dan in 2009. In 2014 zijn er minder grote verenigingen in de steekproef vertegenwoordigd dan in 2009.

De verenigingen is gevraagd het accommodatieaanbod te beoordelen op vijf kwaliteitsaspecten (tabel 3.2). De verenigingen die sportvoorzieningen huren van de gemeente, zijn het meest tevreden over de bereikbaarheid van de gemeentelijke accommodaties (85% van de verenigingen). Twee derde is tevreden over de sociale veiligheid (64%). Net iets minder verenigingen zijn tevreden over de beschikbaarheid (61%) en ruim de helft is tevreden over de dienstverlening (55%). Over de betaalbaarheid van de accommodaties is minder dan een kwart tevreden (23%). Dat was ook in 2009 het kwaliteitsaspect waar de verenigingen het minst over te spreken waren en de tevredenheid over dat aspect is in 2014 verder gedaald.

De verenigingen verschillen onderling nauwelijks van mening over de verschillende aspecten. Alleen wat betreft de sociale veiligheid van de accommodaties die zij huren, zijn er verschillen. Grote verenigingen zijn daarover meer tevreden dan kleine verenigingen, verenigingen zonder

eigen accommodatie meer dan die met, binnensportverenigingen meer dan buitensportverenigingen en verenigingen voor semi-teamsporten en individuele sporten meer dan verenigingen voor teamsporten (deze laatste staat niet in de tabel).

Tabel 3.2 Accommodatiegebruik gemeente (% verenigingen die accommodatie huren)

		Totaal 2009 (n=96)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Accommodatie bezit		Aard van de sport	
				Klein (n=22)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	Binnen- sport (n=66)	Buiten- sport (n=52)
Huren sportvoorziening gemeente		65	54	40	50	79	56	53	50	60
		(n=67)	(n=64)	(n=22)	(n=12)	(n=30)	(n=33)	(n=31)	(n=33)	(n=31)
Betaalbaarheid	(zeer) tevreden	33	23	38	18	13	23	23	28	17
	Neutraal	33	39	38	27	43	35	42	38	40
	(zeer) ontevreden	34	39	24	55	43	42	35	34	43
Beschikbaarheid	(zeer) tevreden	61	64	77	58	57	70	58	55	74
	Neutraal	7	14	18	8	13	9	19	18	10
	(zeer) ontevreden	33	22	5	33	30	21	23	27	16
Bereikbaarheid	(zeer) tevreden	85	86	91	92	80	79	94	94	77
	Neutraal	13	8	5	8	10	9	6	6	10
	(zeer) ontevreden	2	6	5	0	10	12	0	0	13
Sociale veiligheid	(zeer) tevreden	65	61	77	42	57	48	74	76	45
	Neutraal	23	17	18	25	13	15	19	21	13
	(zeer) ontevreden	12	22	5	33	30	36	6	3	42
Dienstverlening	(zeer) tevreden		55	59	50	54	48	61	61	48
	Neutraal		31	32	25	32	39	23	21	41
	(zeer) ontevreden		15	9	25	14	13	16	18	10

Huurkosten

Het percentage van de totale kosten in de begroting dat wordt besteed aan huur van sportaccommodatie(s) en -voorzieningen, varieert sterk. De helft van de verenigingen die accommodatie(s) huren, betaalt tussen de 18 en 65 procent. Gemiddeld gaat ruim twee vijfde (43%) van de kosten van de begroting op aan huur voor sportaccommodaties (bij de verenigingen die accommodaties huren; tabel 3.3). Bij bijna de helft van de verenigingen (45%) bestaat minimaal de helft van de uitgaven uit huurkosten. Het aandeel van de huurkosten in de begroting ligt in 2014 iets hoger dan in 2009.

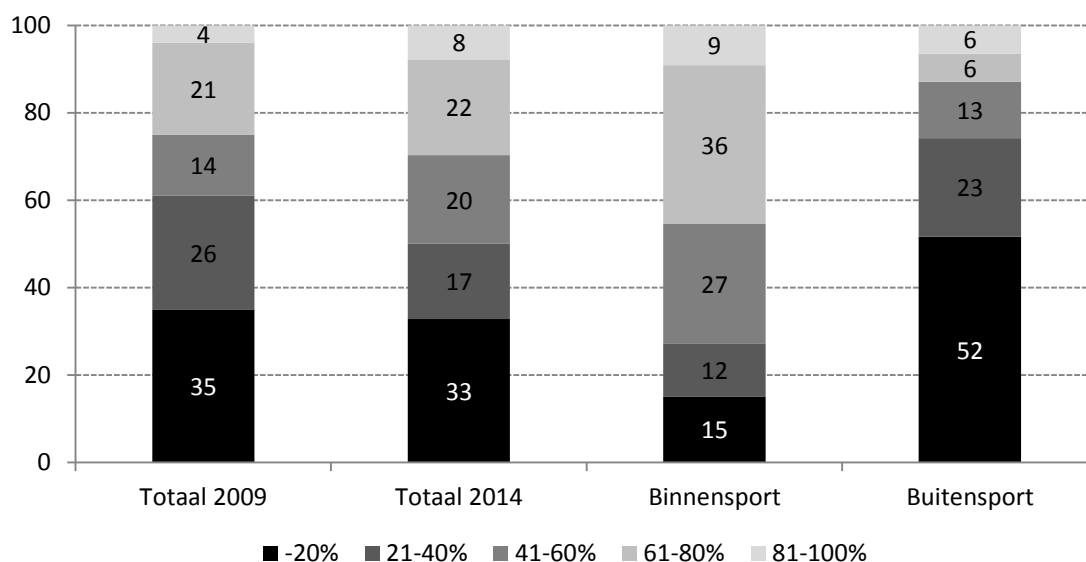
Tabel 3.3 Aandeel huurkosten in de begroting bij verenigingen die accommodatie huren (in procenten)

	Totaal 2009 (n=57)	Totaal 2014 (n=64)	Grootte			Accommodatie bezit		Aard van de sport	
			Klein (n=22)	Middel (n=12)	Groot (n=30)	Eigen (n=33)	Geen (n=31)	Binnen- sport (n=33)	Buiten- sport (n=31)
Aandeel huurkosten	38	43	53	56	31	28	60	55	31

Het aandeel van de huurkosten in de begroting is gemiddeld groter bij de kleine en middelgrote verenigingen, bij de binnensportverenigingen en bij de verenigingen die niet beschikken over een eigen accommodatie. Een reden voor deze verschillen is dat grote verenigingen en buitensportverenigingen vaak over een eigen accommodatie beschikken en voor minder uren sportaccommodaties zullen huren.

Figuur 3.1 laat nogmaals de verschillen tussen binnen- en buitensporten zien. Bij de verenigingen voor binnensporten heeft bijna de helft (45%) te maken met een groot aandeel huurkosten (61-100%). Bij buitensportverenigingen is dat 12 procent en bij de helft (52%) maken de huurkosten minder dan 20 procent uit van de begroting. In totaal zijn voor een derde van de verenigingen (33%) de huurkosten in de begroting minder dan 20 procent.

Figuur 3.1 Verdeling aandeel huurkosten in de begroting bij verenigingen die accommodatie huren (% verenigingen, n=64)

Aan de verenigingen zijn vier stellingen voorgelegd over de accommodatie (tabel 3.4). De helft van de verenigingen (54%) kan met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie/sportvoorziening op de huidige locatie nog jaren vooruit. Bij twee derde (64%) is de accommodatie in goede staat. Verder zegt de helft (52%) dat zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie/sportvoorziening en/of het clubhuis naar wens verlopen en helder zijn. Een even groot deel (52%) geeft aan dat de

vereniging op elk gewenst moment over de accommodatie, sportvoorziening, sportruimte kan beschikken. Logischerwijs geven verenigingen met een eigen accommodatie veel vaker aan op elk gewenst moment te kunnen beschikken over een accommodatie dan verenigingen zonder een eigen accommodatie.

Landelijk liggen de cijfers iets hoger dan in Tilburg. Landelijk geeft twee derde van de verenigingen (65%) aan nog jaren vooruit te kunnen met de huidige sportvoorziening. Drie kwart van de verenigingen (74%) geeft aan dat de accommodatie/sportvoorziening in goede staat is en bij twee derde (68%) verloopt de financiering en exploitatie naar wens.

Tabel 3.4 Situaties in de door de vereniging gebruikte sportaccommodatie(s) (percentage 'Grotendeels' en "Helemaal")

	Totaal (n=118)	Omvang			Type		Accommodatie- bezit	
		Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Binnen- sport (n=66)	Buiten- sport (n=52)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)
Met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie/sportvoorziening op de huidige locatie kunnen we nog jaren vooruit.	54	65	50	42	55	54	61	47
De accommodatie (veld/ zaal/ zwembad/ clubhuis/ kleedkamers enz.)/ sportvoorziening is in goede staat.	64	67	83	50	68	60	66	63
Zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie/ sportvoorziening en/of het clubhuis verlopen naar wens en zijn helder.	52	58	50	42	52	52	51	53
De vereniging kan op elk gewenst moment over de accommodatie, sportvoorziening, sportruimte beschikken conform de behoefte.	52	47	54	58	39	67	69	34

4. Samenstelling ledenbestand

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de personen die gebruikmaken van het aanbod van sportverenigingen in Tilburg. Daarbij wordt niet alleen gelet op leeftijd en geslacht, maar ook op het type sporter.

4.1 Omvang en opbouw ledenbestand

Het gemiddelde aantal leden van de verenigingen in dit onderzoek bedraagt 266, dit is het totaal van de sportende leden, niet-sportende leden en de donateurs. De kleinste vereniging telt in totaal 13 leden, de grootste vereniging 2.400 leden. De helft van de verenigingen heeft minder dan 110 leden. Verenigingen voor teamsporten zijn gemiddeld het grootst (424 leden) en die voor semi-individuele sporten het kleinst (113 leden). Verder zijn verenigingen voor buitensporten aanzienlijk groter (432 leden) dan die voor binnensporten (138 leden) en zijn verenigingen met een eigen accommodatie groter (401 leden) dan die zonder (129 leden).

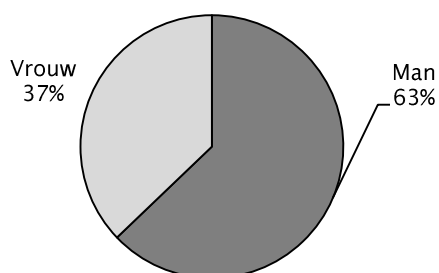
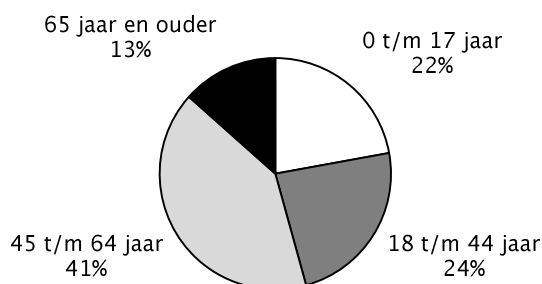
Bij een derde van de verenigingen (33%) is het aantal leden de laatste twee jaar gedaald, bij 42 procent is dat ongeveer gelijk gebleven en bij een kwart is dat gestegen. Zes van de tien verenigingen (60%) verwacht dat het ledental komend jaar (seizoen) gelijk zal blijven (tabel 4.1), 10 procent van de verenigingen verwacht een daling en 30 procent verwacht een stijging. De verwachtingen van de verenigingen zijn gelijk aan vijf jaar geleden. Bijna alle verenigingen (91%) hebben een groeiambitie. Nota bene: voor een derde van de verenigingen (34%) vormt het dalende aantal leden een bedreiging. Dit is relatief vaker het geval bij kleine verenigingen en bij verenigingen voor semi-individuele en individuele sporten.

De ontwikkeling van het ledental de afgelopen twee jaar is landelijk gelijk aan de ontwikkeling van het ledental bij de Tilburgse verenigingen. Maar landelijk zijn de ambities om te groeien wat minder. Twee derde van de Nederlandse sportverenigingen (66%) heeft een leden(groei)ambitie voor 2018. Landelijk verwacht een vijfde van de verenigingen (20%) een stijging van het ledental het komende jaar.

Tabel 4.1 Omvang Ledenbestand (% verenigingen)

		Totaal 2009 (n=92)	Totaal 2014 (n=118)	Team (n=32)	Soort sport		Accommodatie- bezit		Aard van de sport	
					Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	Binnen- sport (n=66)	Buiten- sport (n=52)
Omvang	Klein	34	47	22	70	49	25	69	61	29
	Middel	27	21	31	20	15	25	16	23	18
	Groot	39	32	47	10	36	49	16	17	53
Ontwikkeling ledental laatste twee jaar	Gedaald		33	19	50	39	31	36	32	35
	Gelijk		42	44	35	42	42	41	44	38
	Gestegen		25	38	15	19	27	24	24	27
Verwach- ting ledental	Dalen	11	10	3	20	12	10	10	8	13
	Gelijk blijven	62	60	53	55	68	59	61	64	56
	Stijgen	27	30	44	25	20	31	29	29	31
Groeiambitie	Ja		91	91	85	92	95	86	88	94
	Nee		9	9	15	8	5	14	12	6
Ontwikkeling in aantal leden vormt een bedreiging	Op korte termijn		5	6	5	5	5	5	5	6
	Op langere termijn		29	13	35	37	27	31	26	33
	Voorlopig niet		50	50	55	49	51	49	59	38
	Nee		16	31	5	8	17	15	11	23

De verhouding man-vrouw binnen de onderzochte verenigingen is respectievelijk 63 en 37 procent (zie figuur 4.1). Drie verenigingen bestaan volledig uit mannen en één volledig uit vrouwen.

Figuur 4.1 Opbouw ledenbestand**Man-vrouw verdeling****Leeftijdsverdeling**

De onderzochte verenigingen bestaan gemiddeld voor bijna een kwart uit jeugdleden tot en met 17 jaar. Een op de acht leden is ouder dan 65 jaar (zie figuur 4.1). Een derde van de verenigingen (34%) heeft geen jeugdleden en een kwart van de verenigingen (27%) heeft geen ouderen (65-plussers) in zijn ledenbestand.

4.2 Type verenigingssporters

Het merendeel van de verenigingsleden wordt door de sportbestuurders getypeerd als recreatiesporter.³ Teamsportverenigingen hebben naar verhouding meer prestatiesporters onder hun leden dan (semi-)individuele sporten (tabel 4.2).

Tabel 4.2 Verhouding prestatie- en recreatiesporters binnen de vereniging

	Totaal 2009 (n=87)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport			Accommodatie- bezit	
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- indivi- dueel (n=20)	Indivi- dueel (n=59)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)
% prestatiesporters	28	24	18	37	24	24	23	24	24	25
% recreatiesporters	72	76	82	63	76	76	77	76	76	75

De verhouding prestatie-recreatiesporters binnen de verenigingen is respectievelijk 24 en 76 procent. Een vijfde van de verenigingen (20%) bestaat volledig uit recreatiesporters. Eén vereniging bestaat volledig uit prestatiesporters (niet in tabel).

Driekwart van de verenigingen (72%) heeft allochtone leden (tabel 4.3). Het aantal allochtone leden in deze verenigingen varieert van 1 tot 300. De meeste verenigingen met allochtone leden (67%) hebben 1 tot 10 allochtone leden. Het gemiddelde aandeel allochtone leden in het totale ledenbestand van deze verenigingen is 9 procent. Het aandeel allochtone leden in het ledenbestand varieert van 0 tot 85 procent. Een kwart van de verenigingen heeft een aandeel allochtone leden van 10 procent of meer.

Van alle verenigingen heeft bijna twee derde (62%) leden met een handicap of chronische aandoening (tabel 4.3).⁴ Landelijk heeft de helft van de verenigingen (50%) leden met een handicap of chronische aandoening. Bij de helft van de clubs met gehandicapte leden gaat het om 1 tot 5 sporters. Het aantal gehandicapte sporters in een vereniging varieert van 0 tot 240⁵.

³ Prestatiesporters trainen met het doel een zo hoog mogelijke sportieve prestatie te bereiken, ze maken eventueel deel uit van een selectie, en slaan trainingen en wedstrijden zelden over. Recreatiesporters stellen het plezier tijdens het sporten voorop, geven aan de sociale contacten en gezelligheid een hogere prioriteit dan aan het behalen van sportieve prestaties en ze laten relatief makkelijk verstek gaan bij trainingen en wedstrijden.

⁴ Onder gehandicapten wordt verstaan mensen met een lichamelijke handicap (al dan niet rolstoelgebonden), een verstandelijke handicap of een zintuiglijke handicap (blind, slechtziend, doof en slechthorend). Bij chronische aandoeningen moet o.a. worden gedacht aan diabetes, epilepsie, astma, (ex-)hartpatiënten.

⁵ Het betreft hier een sportvereniging voor gehandicapten, waar alle leden een beperking hebben.

Tabel 4.3 Doelgroepen (% verenigingen)

	Totaal 2009 (n=91)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport			Aard van de sport	
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- indivi- dueel (n=20)	Indivi- dueel (n=59)	Binnen- sport (n=66)	Buiten- sport (n=52)
Verenigingen met allochtone leden	74	72	55	79	95	84	75	66	71	73
Verenigingen met leden met een beperking	51 ⁶	62	60	67	63	66	80	59	64	60

Verenigingen hebben enkele situaties voorgelegd gekregen over de mate van betrokkenheid bij de vereniging (tabel 4.4). In de onderstaande tabel staat per situatie weergegeven voor welk percentage van de verenigingen de situatie ‘grotendeels’ of ‘helemaal’ van toepassing is. Twee derde van de verenigingsbestuurders (67%) geeft aan dat de leden zich sterk betrokken voelen bij de vereniging. De verenigingen zijn echter niet goed in staat om ook specifieke groepen, zoals allochtonen en minder validen, te bereiken. Slechts 17 procent van de verenigingen geeft aan hiertoe in staat te zijn. Dit is iets minder dan in 2009. Landelijk weet een derde van de verenigingen (34%) specifieke groepen goed te bereiken.

Tabel 4.4 Betrokkenheid (% verenigingen helemaal/grotendeels van toepassing)

	Totaal 2009 (n=91)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)
De meeste leden voelen zich sterk betrokken bij de vereniging.	66	67	73	58	63	56	70	69
De vereniging weet ook specifieke groepen (allochtonen, minder validen enz.) goed te bereiken.	24	17	15	29	11	22	25	12

⁶ Verenigingen voor aangepast sporten zijn buiten beschouwing gelaten.

5. Nevenactiviteiten en maatschappelijke inzet

Naast het reguliere sportaanbod organiseren veel verenigingen ook andere activiteiten voor hun leden en activiteiten voor niet-leden. In dit hoofdstuk wordt allereerst gekeken naar de nevenactiviteiten van verenigingen die gericht zijn op niet-leden, zoals ledenwervingsacties, open dagen, schooltoernooien, instuiven, wandelmarsen en trimlopen. Ook wordt gekeken naar de deelname van verenigingen aan maatschappelijke initiatieven, zoals die geformuleerd zijn door de gemeente. Tot slot wordt aandacht besteed aan wat verenigingen ondernemen voor een veilig sportklimaat. Al deze nevenactiviteiten geven een beeld van de maatschappelijke rol die verenigingen invullen naast hun primaire (maatschappelijke) functie, namelijk het aanbieden van sportmogelijkheden en het bevorderen van sportbeoefening.

5.1 Nevenactiviteiten

Driekwart van de verenigingen (76%) heeft in het afgelopen jaar (seizoen) (sport)activiteiten georganiseerd waarbij deelname ook voor niet-leden openstond (tabel 5.1). Landelijk is dit 75 procent van de verenigingen.

Drie van de vijf verenigingen (59%) hebben in het afgelopen jaar (seizoen) speciale activiteiten ontplooid om nieuwe leden te werven (landelijk 37%). Er zijn beduidend meer grote dan kleine verenigingen die activiteiten organiseren waaraan ook niet-leden kunnen deelnemen. Verder zijn grote en middelgrote verenigingen ook actiever dan kleine als het gaat om introductie van nieuwe sportactiviteiten.

Tabel 5.1 Nevenactiviteiten (% verenigingen)

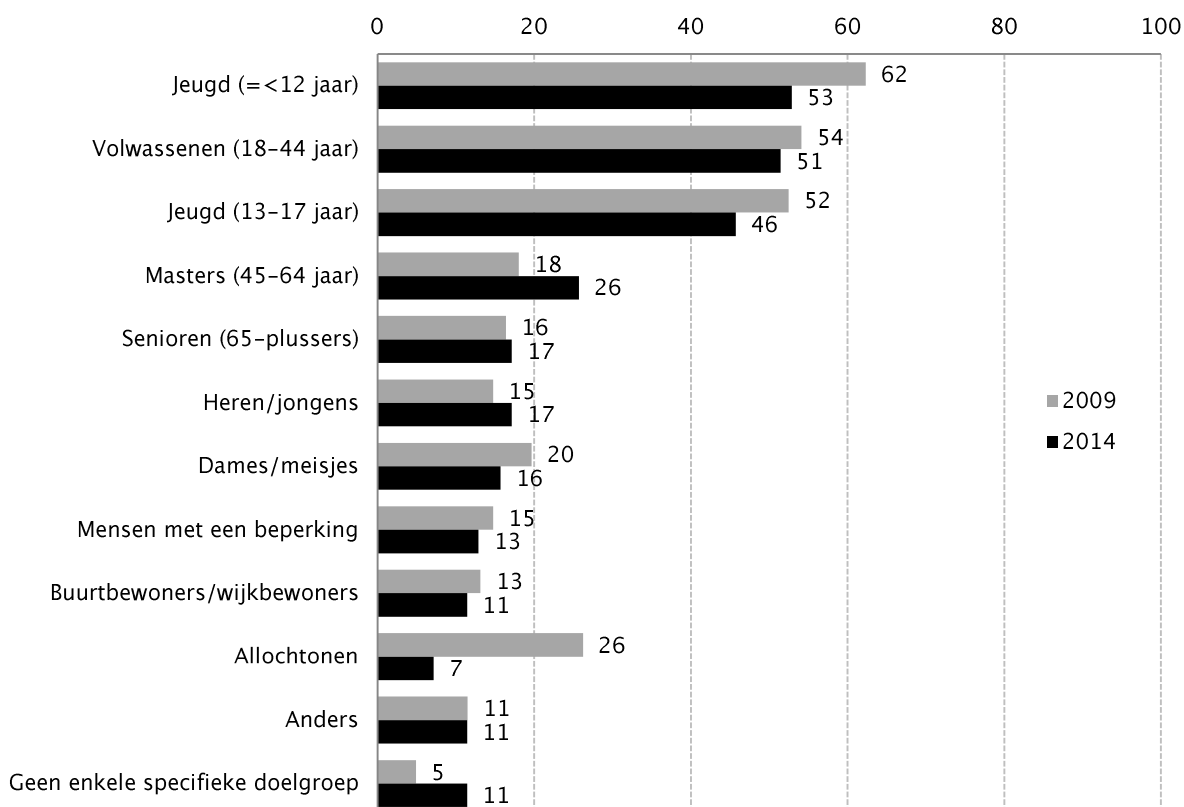
	Totaal 2009 (n=93)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Accommodatie- bezit		Aard van de sport		
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Eigen (n=59)	Geen (n=59)	Binnen- sport (n=66)	Buiten- sport (n=52)	
Nevenactiviteiten voor niet-leden	76	76	65	79	92	81	71	73	81	
Ledenwervingsactiviteiten	66	59	55	63	66	66	53	58	62	
Introductie nieuwe sport- activiteiten	Niet actief	39	34	44	25	26	34	34	27	42
	Actief	46	53	36	67	71	63	44	55	52
	N.v.t.	15	13	20	8	3	3	22	18	6

Voor het behoud van leden en het werven van nieuwe leden kan het voor een vereniging belangrijk zijn om de bestaande activiteiten uit te breiden en/of aan te passen. Ruim de helft van de verenigingen (53%) is actief bezig met het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten (tabel 5.1; vergelijk landelijk 49%). De grote en de middelgrote verenigingen zijn hier vaker mee bezig dan de kleine verenigingen. De kleine verenigingen geven vaak aan dat dit niet op hen van toepassing is.

Bij de ledenwervingsacties zijn de doelgroepen die op basis van leeftijd worden onderscheiden, de belangrijkste (figuur 5.1). De Tilburgse studentenverenigingen richten zich vanzelfsprekend vooral op studenten (niet in de figuur). Opvallend is dat er in 2014 minder verenigingen zijn die

zich specifiek op allochtonen richten dan in 2009. Verder blijkt dat er nu twee keer zoveel verenigingen zijn als in 2009 die helemaal geen specifieke doelgroepen hebben bij hun wervingsacties.

Figuur 5.1 Doelgroepen ledenwervingsacties (% verenigingen met ledenwervingsacties; 2009 n=64 en 2014 n=70)

Verenigingen hebben enkele situaties voorgelegd gekregen. In tabel 5.2 staat per situatie aangegeven voor welk percentage van de verenigingen de situatie 'grotendeels' of 'helemaal' van toepassing is. Sportactiviteiten worden in het algemeen goed bezocht, de reguliere sportactiviteiten beter (60%) dan de nevenactiviteiten (47%; vergelijk landelijk respectievelijk 67% en 61%). De cijfers in 2014 liggen lager dan in 2009. Met name bij teamsportverenigingen is vaker sprake van een hoge opkomst bij activiteiten.

Tabel 5.2 Opkomst activiteiten (% verenigingen helemaal/grotendeels van toepassing)

	Totaal 2009 (n=93)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
			Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)
De opkomst bij trainingen, instuiven, toernooien en dergelijke is hoog.	78	60	47	71	74	84	45	51
Georganiseerde nevenactiviteiten worden in het algemeen goed bezocht.	58	47	42	46	58	66	45	39

5.2 (Maatschappelijke) initiatieven

In de afgelopen twee jaar (seizoenen) heeft driekwart van de verenigingen (70%) meegewerkt aan één of meer (maatschappelijke) initiatieven (tabel 5.3). In 2009 werkte twee derde van de verenigingen (63%) mee aan dergelijke initiatieven. Met name aan Try-Out Sports – een project gericht op jeugd – deden veel verenigingen mee (47%). Eén op de vijf scholen is betrokken bij naschoolse activiteiten. Bij ‘andere activiteiten’ worden onder andere lokale (sport)evenementen genoemd.

Het zijn met name de grote verenigingen en de teamsportverenigingen die meewerken aan dergelijke initiatieven. Bij kleine verenigingen en de verenigingen die een individuele sport aanbieden, is dit beduidend minder het geval.

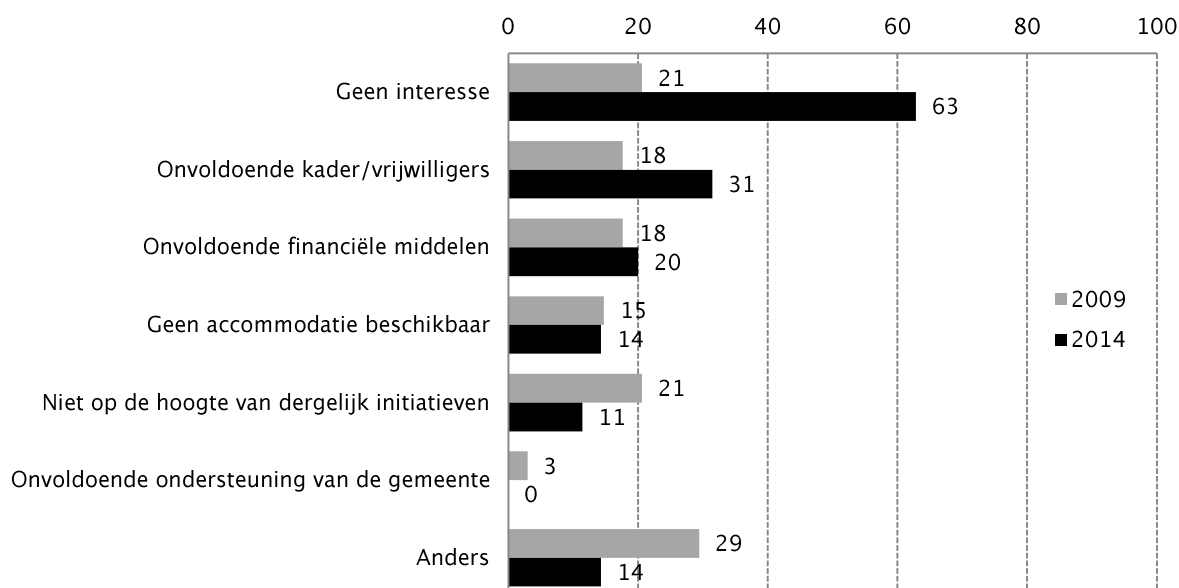
Tabel 5.3 Deelname (maatschappelijke) initiatieven (% verenigingen)

	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
		Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)
Try-Out Sports	47	24	67	71	50	45	47
Naschoolse activiteiten	19	5	25	34	34	15	14
Aanbod voor mensen met een beperking	16	15	13	21	19	15	15
Projecten / activiteiten rondom Sportiviteit en Respect	14	2	8	34	34	5	5
Nationale Sportweek	14	9	25	13	25	10	8
Vakantietoernooien	13	4	4	32	25	5	10
Openstellen sportparken voor wijkbewoners	10	4	8	21	25	5	5
Sportimpuls	8	2	17	13	6	10	8
Buurtsport	8	5	8	11	9	15	5
Anders	21	20	25	21	19	25	20
Geen enkele van de genoemde initiatieven	30	47	21	8	25	20	32

Van de verenigingen die hebben deelgenomen aan dergelijke maatschappelijke initiatieven, geeft 41 procent aan dat de vereniging daarbij meer ondersteuning nodig heeft, met name financiële ondersteuning.

30 procent van de verenigingen heeft aan geen enkel initiatief deelgenomen (tabel 5.3). De belangrijkste reden die de verenigingen daarvoor noemen, is dat ze geen interesse hebben in deelname (figuur 5.2). In 2014 wordt dat door opmerkelijk meer verenigingen genoemd dan in 2009. Van alle clubs die niet deelnamen is 3 procent niet op de hoogte van de initiatieven. Bij andere redenen om niet deel te nemen aan maatschappelijke initiatieven noemen verenigingen met name dat deelname aan dergelijke initiatieven niet past bij het karakter van de vereniging of de sport.

Figuur 5.2 Redenen geen deelname maatschappelijke initiatieven van niet-deelnemende verenigingen (% verenigingen die niet deelnamen; 2009 n=34 en 2014 n=35)

De helft van de verenigingen (49%) heeft plannen om in de komende twee jaar deel te nemen aan dergelijke initiatieven of deze zelf te ondernemen (tabel 5.4). Het zijn met name de grote en de middelgrote verenigingen die deze plannen hebben.

Tabel 5.4 Plannen voor deelname maatschappelijke initiatieven (% verenigingen)

	Totaal 2009 (n=93)	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
			Klein (n=5)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi-individueel (n=20)	Individueel (n=59)
Plannen aanwezig	56	49	36	63	58	53	50	44
Geen plannen	20	18	27	17	5	9	15	24
Weet niet	24	33	36	21	37	38	35	32

Van de verenigingen die eerder meewerkten aan dergelijke initiatieven, geeft 64 procent aan dat ze in de komende twee jaar weer meedoen, 31 procent twijfelt nog en 5 procent denkt dan niet

mee te doen. Bij de verenigingen die niet meewerkten, doet 14 procent mogelijk wel mee, 37 procent aarzelt en de helft zal wederom niet meedoen.

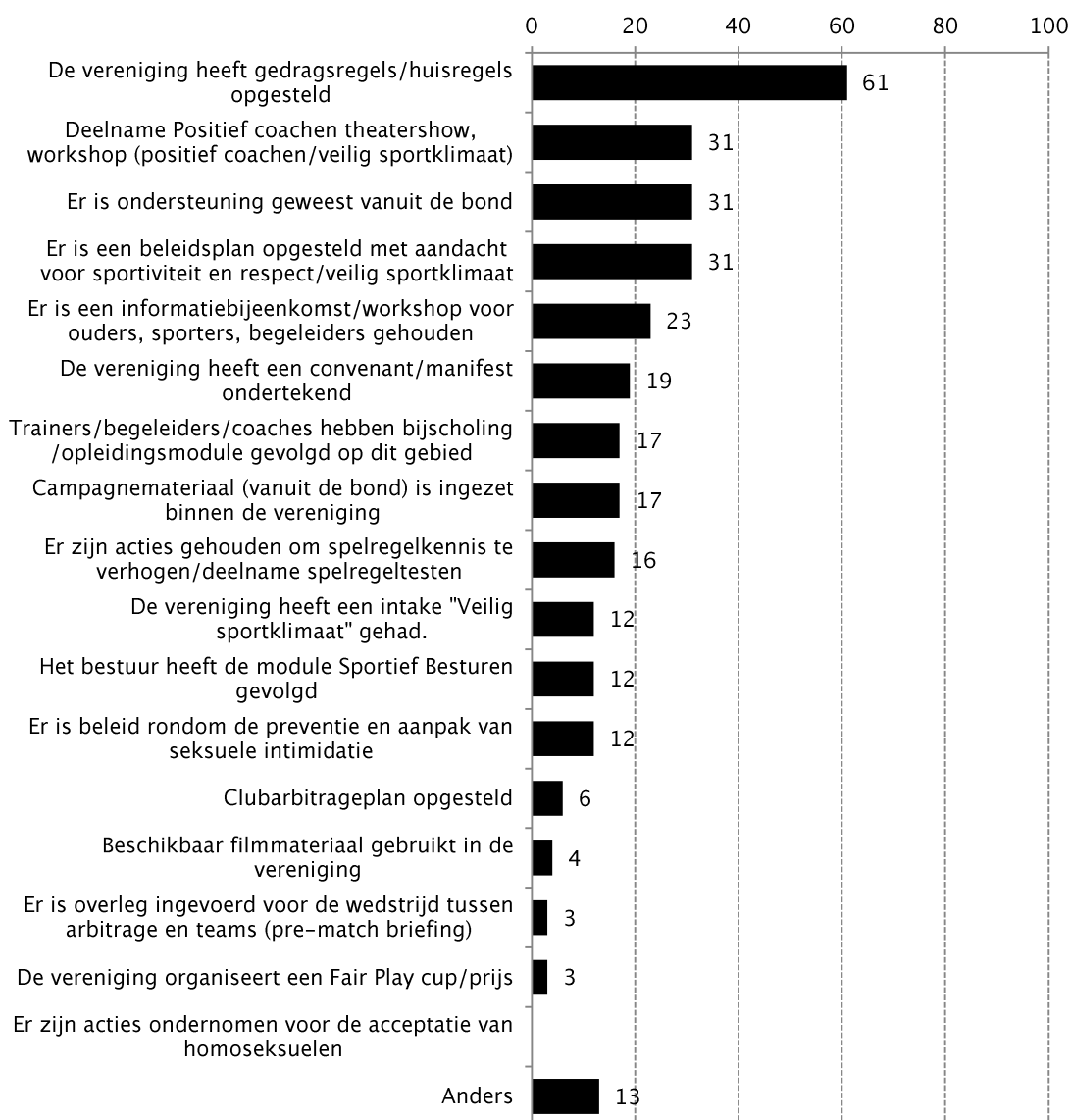
Twee derde van de Tilburgse verenigingen (65%) heeft in de afgelopen twee jaar activiteiten ondernomen om aandacht te besteden aan het voorkomen van ongewenst gedrag of om sportiviteit te bevorderen (tabel 5.5). Het zijn voornamelijk de middelgrote en de grote verenigingen en de teamsportverenigingen die daarin meer actief zijn dan de andere verenigingen.

Tabel 5.5 Activiteiten ondernomen om aandacht te besteden aan het voorkomen van ongewenst gedrag of om sportiviteit te bevorderen (% verenigingen)

	Totaal 2014 (n=118)	Grootte			Soort sport		
		Klein (n=55)	Middel (n=24)	Groot (n=38)	Team (n=32)	Semi- individueel (n=20)	Individueel (n=59)
Activiteiten ondernomen	65	45	71	92	87	60	56

De meeste verenigingen die activiteiten ondernemen om een veilig sportklimaat te bevorderen, hebben gedragsregels/huisregels opgesteld (figuur 5.3). Een derde van de verenigingen heeft deelgenomen aan ‘Positief coachen’ en/of heeft een beleidsplan opgesteld. Een vijfde van de verenigingen heeft een convenant of manifest ondertekend. Fair Play cup en Pre-match briefing komen het minst voor bij verenigingen.

Figuur 5.3 Welke activiteiten hebben verenigingen in de afgelopen twee jaar ondernomen om aandacht te besteden aan het voorkomen van ongewenst gedrag of om sportiviteit te bevorderen (% verenigingen dat activiteiten heeft ondernomen, n=77)

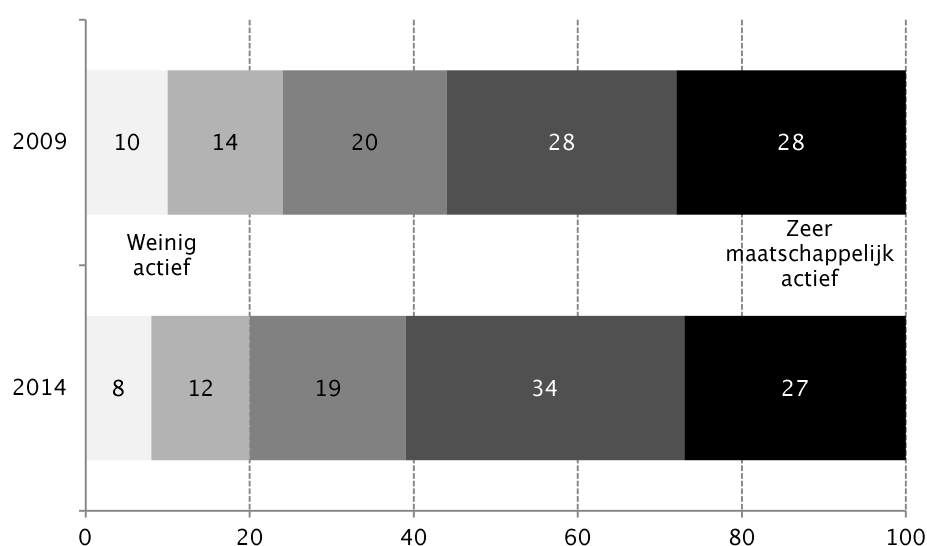
In de categorie 'anders' worden nog genoemd het werken met vertrouwenspersonen, VOG's en het gesprek aangaan met ouders, sporters.

5.3 Maatschappelijke rol van verenigingen

In de Verenigingsmonitor Tilburg 2009 was een aantal vragen opgenomen over nevenactiviteiten voor niet-leden, ledenwervingsacties, vernieuwing sportaanbod en deelname aan maatschappelijke initiatieven. Deze vormden samen een eerste indicatie voor de mate waarin sportverenigingen een maatschappelijke rol vervullen. In 2009 is op basis van deze vier

criteria een index gemaakt voor de mate van maatschappelijke activiteit van verenigingen. In 2014 zijn dezelfde vragen gesteld en is dezelfde index gemaakt. Op basis van de 4 criteria is 8 procent van de verenigingen in 2014 weinig maatschappelijk actief (figuur 5.4). Zij ondernemen geen enkele van de genoemde activiteiten. Een kwart van de verenigingen (27%) is zeer maatschappelijk actief. Zij scoren op alle vier de criteria. Deze verenigingen organiseren activiteiten die openstaan voor niet-leden en ledenwervingsacties, vernieuwen hun sportaanbod en nemen deel aan maatschappelijke activiteiten. De overige verenigingen voldoen slechts aan één (12%) of meer (53%) van de genoemde criteria en zijn in meer of mindere mate maatschappelijk actief.

Figuur 5.4 Maatschappelijke activiteit verenigingen (% verenigingen, 2009 n=96, 2014 n=118)

De verenigingen die volgens deze indeling minder maatschappelijk actief zijn, zijn vaak kleine verenigingen en verenigingen met naar verhouding veel leden van 65 jaar en ouder. De ‘maatschappelijk meer actieve’ verenigingen zijn (middel)groot en hebben naar verhouding veel jeugdleden (0-17 jaar). Dit zijn vaak buitensportverenigingen en verenigingen die beschikken over een eigen sportaccommodatie. Daarmee mag nog steeds niet voorbij worden gegaan aan de maatschappelijke meerwaarde die inherent is aan het verenigingsleven: het verzorgen van een aanbod van actieve vrijetijdsbesteding, van sociale binding en van maatschappelijke participatie (sport als doel).

Er zijn nauwelijks verschuivingen waar te nemen in de laatste vijf jaar . De groep maatschappelijk actief is iets gegroeid. De gemiddelde score op de index laat nauwelijks verschil zien (2,5 in 2009 en 2,6 in 2014). Landelijk is in de afgelopen jaren wel sprake van enige verschuiving in maatschappelijke activiteiten van verenigingen. In 2014 was een kwart van de verenigingen (28%) zeer maatschappelijke actief (scoorden 6 of 7 op een schaal van 1 tot 7). In 2008 was een vijfde van de verenigingen (17%) maatschappelijk actief op dezelfde schaal.

6. Vitaliteit sportverenigingen

Op basis van de gegevens uit de Verenigingsmonitor Tilburg 2014 is een vitaliteitsindex voor sportverenigingen opgesteld. De vitaliteit van de sportvereniging is gedefinieerd als de organisatiekracht van de sportvereniging, de mate waarin de vereniging in staat is hun sportaanbod te organiseren voor hun (potentiële) leden.

De vitaliteitsindex bestaat uit vijf criteria:

- leden
- kader
- accommodatie
- financiën
- beleid.

Elk criterium bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de Verenigingsmonitor waarop gescoord wordt. De vragen hebben betrekking op de mate waarin er problemen of tekorten zijn of juist niet, en welk toekomstperspectief er is op het betreffende onderwerp. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van vitaliteit van een vereniging. Er is een scoringsmodel ontwikkeld op basis waarvan de vitaliteit is berekend.

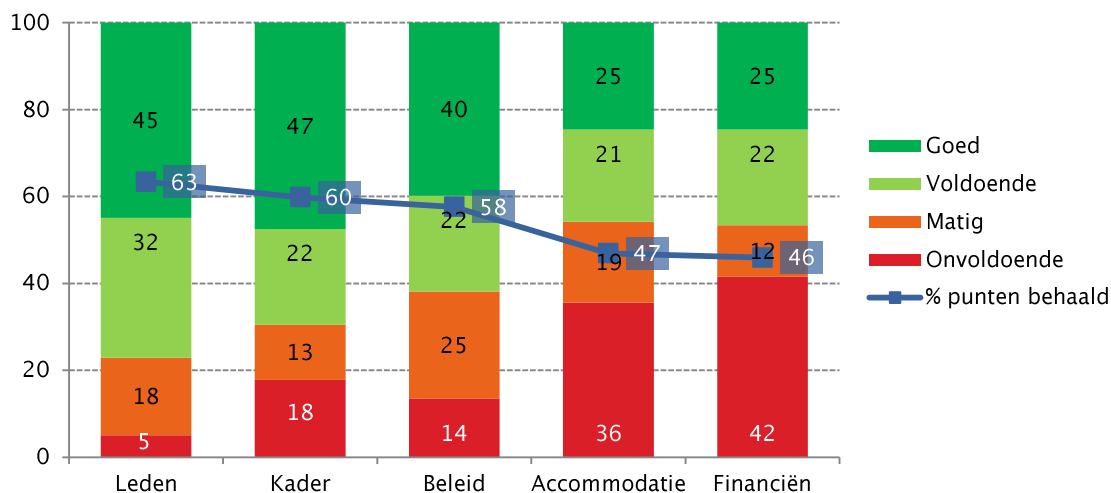
Score op vitaliteitsaspecten

Het vitaliteitscriterium 'leden' heeft de hoogst gemiddelde score en de minste onvoldoendes (figuur 6.1). Er zijn maximaal 100 punten binnen een criterium te scoren. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40 procent van de punten heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 t/m 59 procent van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 t/m 79 procent en een score 'goed' voor 80 procent of meer van de punten.

Bijna de helft van de verenigingen scoort goed op het criterium 'vrijwilligers'. Dat is vergelijkbaar met het criterium 'leden'. Maar bij het criterium 'vrijwilligers' scoort een vijfde van de verenigingen een onvoldoende, terwijl dat bij leden voor 5 procent van de verenigingen geldt.

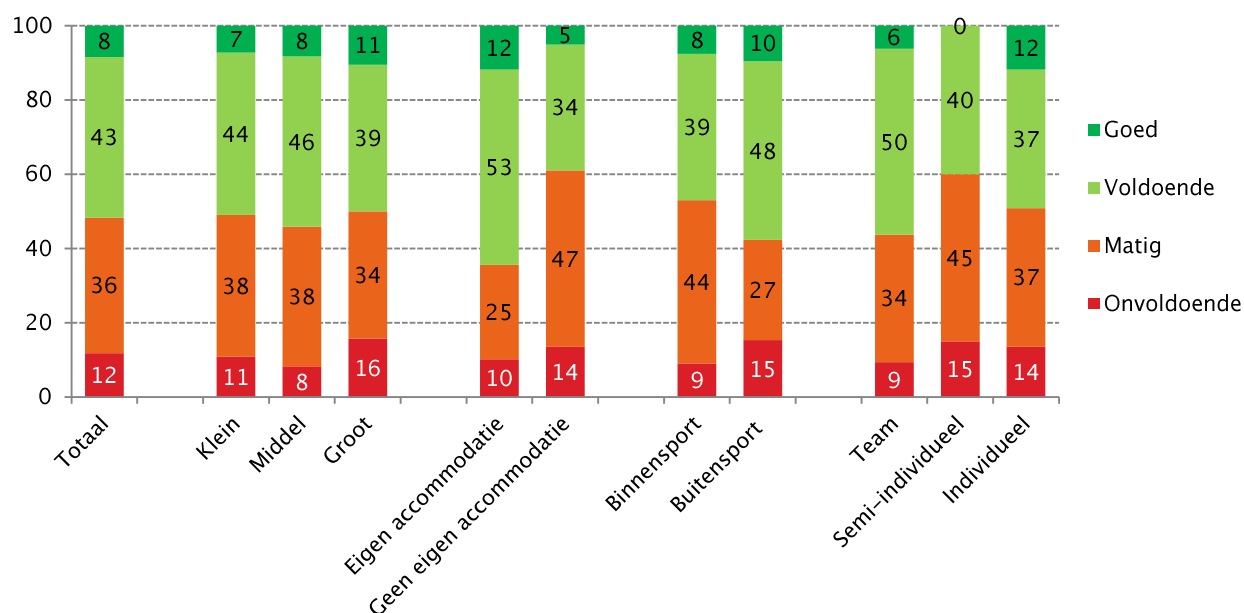
De criteria 'accommodatie' en 'financiën' hebben vrijwel dezelfde gemiddeld laagste score. De helft van de verenigingen scoort op deze criteria matig of onvoldoende. Financiën telt iets meer onvoldoendes dan accommodatie. Bij financiën scoort twee vijfde van de verenigingen een onvoldoende en bij accommodatie een derde.

Figuur 6.1 Verdeling scores op vitaliteitsaspecten (% verenigingen, n=118)

Eén op de tien Tilburgse verenigingen (8%) kan beschouwd worden als een vitale vereniging conform de opgestelde criteria (figuur 6.2). Ze scoren goed op de vitaliteitsindex. Twee vijfde van de verenigingen is voldoende vitaal. Eén op de tien verenigingen scoort onvoldoende op de vitaliteitsindex.

Figuur 6.2 Vitaliteitsindex (% verenigingen, n=118)

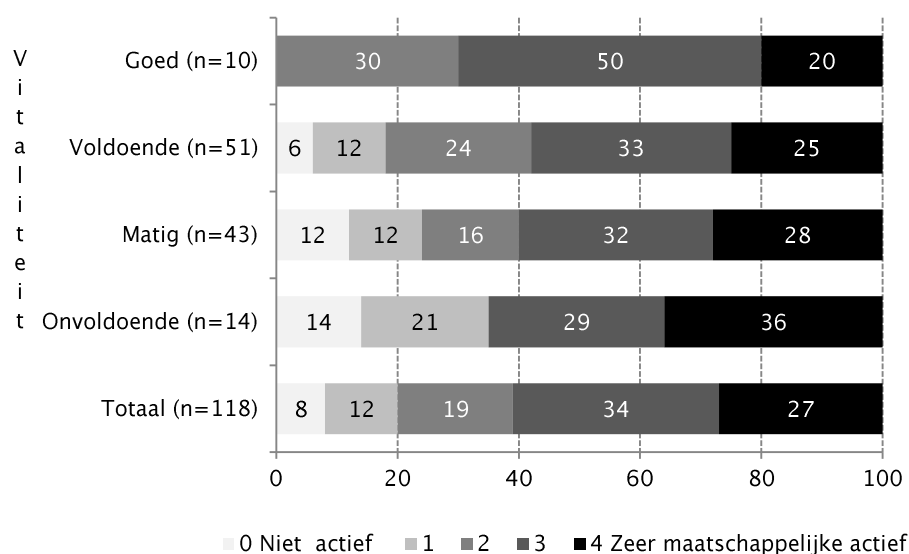

Verenigingen met een eigen accommodatie scoren hoger op de vitaliteitsindex dan de verenigingen zonder eigen accommodatie. De helft van de verenigingen met een eigen accommodatie scoort een voldoende. Bij de verenigingen zonder eigen accommodatie is dat een

derde van de verenigingen.

Van verenigingen die maatschappelijke actief zijn wordt verwacht dat zij vitaal zijn. Maar ook verenigingen die onvoldoende vitaal zijn, zijn maatschappelijk actief (figuur 6.3). Een derde van de verenigingen die onvoldoende vitaal zijn, is maatschappelijk zeer actief volgens de gedefinieerde index. De vitale verenigingen zijn allemaal in meer of mindere mate maatschappelijk actief. Vitale verenigingen scoren iets hoger op de index voor maatschappelijke activiteit dan de onvoldoende vitale verenigingen.

Figuur 6.3 Maatschappelijke activiteit en vitaliteit (% verenigingen, n=118)

7. Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk worden in het kort de stand van zaken en de ontwikkeling van de sportverenigingen in Tilburg beschreven. Dit gebeurt op basis van de resultaten uit de Verenigingsmonitor Tilburg 2014. Op basis van deze monitor is de index voor de mate van maatschappelijke activiteit herhaald en is een index voor vitaliteit ontwikkeld.

7.1 Leden

Bijna alle Tilburgse verenigingen (91%) hebben een leden(groei)ambitie voor 2018. Om die groeiambitie te realiseren richten de verenigingen zich niet alleen op het werven van leden (42%), maar ook op het behouden van leden (19%). Een derde van de verenigingen heeft nog geen idee waar ze zich op gaat richten.

De groeiambitie blijkt ook uit de speerpunten in het beleid van de verenigingen. Het werven en behouden van leden wordt door driekwart van de verenigingen (79%) genoemd als speerpunt voor de komende twee jaar. Maar ook voor de langere termijn is het een onderwerp dat in veel plannen van verenigingen (28%) terugkomt. De verenigingen gaan aan de slag met problemen die zij ervaren.

Leden, en dan met name een terugloop van leden, zijn voor veel verenigingen een knelpunt. De zorgen op dit punt zijn toegenomen. In 2014 ervaren meer verenigingen knelpunten met leden dan in 2009 (64% in 2014 versus 52% in 2009). Dit sluit aan bij de landelijke cijfers, ook daar ervaren veel verenigingen (78%) problemen met het ledenbestand. Ook wordt het ledental door ruim de helft van de Tilburgse verenigingen (56%) genoemd als een belemmering in het realiseren van ambities. In 2009 werd het kader nog genoemd als grootste belemmering in het realiseren van ambities. Voor een derde van de verenigingen vormt de ontwikkeling van het ledental een bedreiging voor de toekomst van de vereniging (5% op kortere termijn, één jaar, en 29% langere termijn).

De afgelopen twee jaar kampte 33 procent van de verenigingen met een daling van het aantal leden. Twee vijfde had een stabiel ledental en bij een kwart van de verenigingen steeg het ledental. De verenigingen zijn optimistisch, want voor het komende jaar verwacht slechts een op tien verenigingen dat het ledental zal dalen. De meeste verenigingen verwachten een stabiel (60%) of groeiend ledental (30%). Daarmee zijn de Tilburgse verenigingen optimistischer dan het landelijke beeld. Landelijk heeft twee derde van de verenigingen een leden(groei)ambitie en verwacht een vijfde een stijging van het ledental. Een kwart van de verenigingen (25%) zou ondersteund willen worden op het gebied van ledenwerving. Na werving van sponsors is dat het meest genoemde onderwerp waarop verenigingen ondersteuning wensen.

Door een stabiel of groeiend ledental (nu en in de toekomst) bij een groot deel van de verenigingen, de ambities en het beleid van de verenigingen ten aanzien van de groei en behoud van hun ledenbestand, scoren de verenigingen vrij hoog op het vitaliteitscriterium leden.

Driekwart van de verenigingen scoort voldoende tot goed op het vitaliteitscriterium leden. Dit ondanks de zorgen die verenigingen ervaren met betrekking tot het ledenaantal.

Het op peil houden van het ledenbestand is een onderwerp dat bij verenigingsbesturen al jaren hoog op de agenda staat. Gezien de zorgen van de verenigingen en de ontwikkelingen zoals vergrijzing, prijsbewustzijn van (potentiële) sporters en concurrentie in sport- en vrijetijdsaanbod zal dit onderwerp hoog op de agenda blijven staan de komende jaren. Ook voor de financiële positie van de verenigingen zijn leden van belang.

7.2 Kader

Zonder vrijwilligers en technisch kader is er geen sportaanbod mogelijk bij sportverenigingen. Driekwart van de Tilburgse verenigingen (74%) beschikt over voldoende vrijwilligers. Dit is de laatste 5 jaar niet veranderd en komt overeen met het landelijke beeld. Twee derde van de clubs (68%) beschikt over voldoende trainers en bijna de helft van de verenigingen beschikt over voldoende gekwalificeerde trainers/coaches. Toch maken veel verenigingen zich zorgen over het kader, met name over de organisatie en uitvoering van taken. Na leden, is kader het belangrijkste knelpunt voor verenigingen (51% van de verenigingen). Die zorg is de laatste 5 jaar wel veranderd. In 2009 maakten meer verenigingen zich zorgen om het kader dan in 2014 en vormde kader het belangrijkste knelpunt (66% in 2009 versus 51% in 2014). Grote verenigingen ervaren meer problemen met kader dan kleine verenigingen.

Ondanks dat verenigingen over voldoende vrijwilligers beschikken is twee derde van de clubs (68%) op zoek naar nieuwe vrijwilligers. De helft van de verenigingen (47%) heeft openstaande vacatures voor vrijwilligers. Een kwart van de verenigingen (23%) heeft te veel vacatures of vacatures op cruciale plaatsen. Ook landelijk kampt een kwart van de verenigingen (24%) met te veel vacatures of vacatures op cruciale plaatsen. Werving en behoud van kader is een belangrijk aandachtspunt voor verenigingen. Bij de helft van de verenigingen (53%) is dit een ambitie voor de komende twee jaar en een derde (31%) heeft voor de langere termijn doelstellingen en plannen hiervoor op papier gezet. Een vijfde van de verenigingen (19%) wenst ondersteuning op het gebied van werving en behoud van vrijwilligers. Ook landelijk staat dit in de top 3 van ondersteuningswensen van verenigingen.

Weinig verenigingen (17%) hebben plannen op papier staan over het omgaan met vrijwilligers, zoals werving en behoud.

Tilburgse verenigingen slagen er goed in om voldoende vrijwilligers en trainers aan hun club te binden. Verenigingen zijn vrijwel continu op zoek naar medewerkers. Het blijft een belangrijk aandachtspunt voor de clubs. Twee derde van de clubs (69%) scoort voldoende tot goed op de vitaliteitscriterium kader.

7.3 Financiën

Drie vijfde van de verenigingen (59%) bestempelt de financiële positie van de club als (zeer) gezond. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld. Twee vijfde van verenigingen (41%) heeft in de begroting ruimte voor onvoorziene uitgaven. Landelijk geeft de helft van de verenigingen aan ruimte te hebben in de begroting voor onvoorziene uitgaven.

De helft van de verenigingen (48%) die knelpunten ervaren, heeft zorgen over de financiën. Ze maken zich voornamelijk zorgen om het vinden van sponsors. Op dit gebied ontvangen verenigingen dan ook graag ondersteuning. Het wordt door verenigingen het meest genoemd bij gewenste ondersteuning (26%). Ook landelijk is dit het onderwerp waarop de meeste verenigingen ondersteuning wensen.

Na werving en behoud van leden en vrijwilligers is financiën het meest genoemde speerpunt in het beleid voor de korte en de lange termijn. Drie vijfde van de Tilburgse verenigingen (58%) werkt met financieel-meerjarenplannen (landelijk 63%).

Alle financiële zaken uit de verenigingsmonitor bij elkaar genomen maken financiën tot een belangrijk aandachtspunt voor de verenigingen in de komende jaren. De verenigingen scoren het slechtst op het vitaliteitscriterium financiën. Daarbij is gekeken naar de financiële positie, de ruimte om onvoorziene uitgaven op te vangen, jaarlijks een positief resultaat en de aanwezigheid van een financieel-meerjarenbeleid. Twee vijfde van de verenigingen scoort op

geen enkele van deze items positief. De helft van de verenigingen (54%) scoort onvoldoende tot matig. De ontwikkelingen van de tarieven voor sportaccommodaties zullen door de verenigingen met veel belangstelling gevolgd worden en mogelijk niet zonder consequenties blijven voor de clubs.

7.4 Accommodatie

Vergeleken met vijf jaar geleden ervaren de verenigingen minder knelpunten ten aanzien van de accommodatie. In 2009 gaf drie vijfde van de verenigingen met knelpunten (60%) aan problemen te ervaren met accommodatie. In 2014 was dit gedaald tot een derde van de verenigingen (34%). De gegevens uit de verenigingsmonitor geven geen aanwijzingen voor de oorzaak van deze daling. Ook landelijk ervaart een derde van de verenigingen met knelpunten, problemen met de accommodatie.

De verenigingen die accommodaties van de gemeente huren (54%), zijn het meest tevreden over de bereikbaarheid van de accommodaties (85% tevreden) en het minst tevreden over de betaalbaarheid (23% tevreden).

De verenigingen zijn verdeeld over een aantal accommodatie aangelegenheden. Zo kan de helft van de verenigingen (54%) met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie/ sportvoorziening op de huidige locatie nog jaren vooruit (landelijk 65%). Bij twee derde (64%) is de accommodatie in goede staat (landelijk 72%). De helft van de clubs (52%) meldt dat zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie/ sportvoorziening en/of het clubhuis naar wens verlopen en helder zijn (landelijk 68%). Een even groot deel (52%) geeft aan dat de vereniging op elk gewenst moment over de accommodatie, sportvoorziening, sportruimte kan beschikken.

De accommodatie is lang niet voor alle verenigingen onproblematisch. Dat blijkt ook uit de lage scores van de verenigingen op dit vitaliteitscriterium. Daarbij is met name gekeken naar de resultaten van de verenigingen op de staat van de accommodatie, sportvoorziening voor de toekomst, organisatie van huur/onderhoud/exploitatie en het gebruik conform behoefte. Een derde van de verenigingen (36%) scoort onvoldoende op dit criterium. Een blijvend aandachtspunt voor de gemeente en de clubs.

7.5 Maatschappelijke activiteiten en vitaliteit sportverenigingen

De deelname van verenigingen aan maatschappelijke initiatieven zoals Try-Out Sports, naschoolse activiteiten en vakantietoernooien is de afgelopen vijf jaar iets gestegen (63% in 2009 versus 70% in 2014). Van de verenigingen die meewerkten geeft twee derde aan dat ze het komende jaar weer mee zullen doen. Een kwart van de verenigingen (27%) is zeer maatschappelijk actief. Zij scoren op alle vier de criteria van de index voor maatschappelijke activiteit van verenigingen. Een vijfde van de verenigingen (20%) is niet of nauwelijks maatschappelijk actief. Zij scoren hooguit op één criterium uit de index. Verenigingen zijn nauwelijks maatschappelijk actiever geworden in de afgelopen vijf jaar. In 2009 was 56 procent van de verenigingen maatschappelijk actief, in 2014 is dat 61 procent. Verenigingen die maatschappelijk actief zijn, zijn lang niet altijd vitale verenigingen. Vitale verenigingen scoren gemiddeld iets hoger op de index voor maatschappelijke activiteit dan de verenigingen die onvoldoende vitaal zijn.

Een op de tien verenigingen (8%) is vitaal te noemen volgens de vitaliteitsindex. De helft van de verenigingen (48%) scoort onvoldoende tot matig op de vitaliteitsindex. De verenigingen zonder eigen accommodatie scoren slechter op vitaliteit dan de verenigingen met een eigen accommodatie.

De verenigingen scoren het slechtst op de vitaliteitscriteria 'financiën' en 'accommodatie'. Dit zijn de onderwerpen die de nodige aandacht verdienen van de verenigingen maar ook van de gemeente. Gemeente en verenigingen hebben met name direct met elkaar te maken daar waar het gaat om accommodaties, subsidies en tarieven. Leden, kader en beleid zijn onderwerpen waar verenigingen zelf de regie op voeren en activiteiten uitvoeren. Al hebben ze daarbij soms behoefte aan ondersteuning. Ook in de gemeente Tilburg zijn de betaalbaarheid van de sport, de tarieven en de accommodaties en locaties van sportverenigingen actuele onderwerpen in het beleid. Op basis van de resultaten uit de verenigingsmonitor en de vitaliteitsindex is te verwachten dat deze onderwerpen voorlopig nog hoog op de agenda blijven.

Bijlage I

Tabel BI.1. Respons naar tak van sport (aantal verenigingen)

	Respons aantal	Non-respons aantal
Voetbal	14	5
Multi- of omnisport	8	
Tennis	8	3
Volleybal	6	
Badminton	5	1
Korfbal	4	
Bowlen	3	
Bridge	3	2
Jeu de boules/ Petanque	3	1
Paardensport	3	4
Schaken	3	1
Zwemmen	3	2
IJshockey	3	2
Basketbal	2	1
Dammen	2	
Duiksport	2	2
Gymnastiek/Turnen	2	2
Handbal	2	1
Handboogschieten	2	1
Rugby	2	
Schaatsen/IJssport	2	2
Schietsport	2	
Tafeltennis	2	2
Wandelsport	2	1
Aangepaste sporten	1	1
Vecht- verdedigingssport	1	3
Atletiek	1	
Beachvolleybal	1	
Bowls	1	
Curling	1	
Dans	1	
Darts	1	1
Denksport	1	
Fietsen/ Wielrennen	1	2
Gridiron / American Football	1	
Golf	1	1
Hardlopen/trimmen	1	
Hockey	1	3
Honk- en softbal	1	1
Kanosport	1	
Kegelen	1	

Vervolg tabel BI.1.	Respons aantal	Non-respons aantal
Klimsport	1	
Krachtsport	1	1
Kolveniersgilde	1	
Mountainbike	1	1
Roeien	1	1
Scheren	1	
Showdown	1	
Squash	1	
Ultimate Frisbee	1	
Waterpolo	1	
Overige Watersport	1	
Windsurfen (wind- en kitesurfen)	1	
Zaalvoetbal	1	2
Hengelsport		3
Floorball		1
Lacrosse		1
Skiën/snowboarden		1
Totaal	118	56

Tabel BI.2. Non-responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Tilburg, grootte vereniging

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klein (= < 100 leden)	89	51	54	46
Middel (101–250 leden)	32	18	24	21
Groot (> 250 leden)	52	30	39	33
Totaal	173	100	117	100

Tabel BI.2. Non-responsanalyse op basis van gegevens van de gemeente Tilburg, binnen/–buitensport

	Populatie		Responsgroep	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	94	54	66	56
Binnensport en buitensport	9	5	5	4
Buitensport	71	41	47	40
Totaal	174	100	118	100

Bijlage II

Tabel BII.1. Totaal aantal leden en donateurs

	2009		2014	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Klein (= < 100 leden)	31	34	55	47
Middel (101–250 leden)	25	27	24	21
Groot (> 250 leden)	36	39	38	32
Totaal	92	100	117	100

Tabel BII.2. Bezit eigen accommodatie en tak van sport

	2009		2014	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Eigen accommodatie	53	55	59	50
Geen eigen accommodatie	43	45	59	50
Totaal	96	100	118	100

Tabel BII.3. Binnen-/buitensport

	2009		2014	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Binnensport	35	38	66	56
Buitensport	58	62	52	44
Totaal	93	100	111	100

Tabel BII.4. Soort sport

	2009		2014	
	Aantal	Percentage	Aantal	Percentage
Team	37	41	32	29
Semi-individueel	17	18	20	18
Individueel	37	41	59	53
Totaal	91	100	111	100

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl